

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Andra Kammaren. N:o 25.

Onsdagen den 4 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren ankomna utslag:

Kongl. Maj:ts utslag på de besvär, dels nämndemannen And. P. Larsson i Årebolet, förre nämndemannen Aug. Anderson i Sjogersstad och landtbrukaren Aug. Johansson i Brumstorp, dels ock hemmansegarne Gustaf Svarén och A. Landgren i Skultorp i underdånighet anført öfver Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i Skaraborgs län resolution den 10 februari 1894 i anledning af förd klagan öfver förrättadt val af ledamot i Riksdagens Andra Kammare för tre år från och med den 1 januari 1894 för den valkrets, som utgöres af Gudhems och Kåkindes härads domsaga; uti hvilket mål af handlingarna inhemtas:

att ifrågavarande val, som, med begagnande af det omedelbara valsättet, den 12 januari 1894 förrättats inför vederbörande kommunalstämmors ordförande, den 20 i samma månad afslutats inför domhafvanden, dervid domhafvanden, som ansett sig icke kunna godkänna ett med namnet J. Södergren undertecknad valprotokoll, enär detsamma icke angåfve inom hvilken kommun valet försiggått, vid rösternas sammanräknande funnit, att förre nämndemannen Lars Johan Jansson i Djursätra erhållit sexhundra femtio röster, förre riksdagsmannen Johannes Jonsson i Fröstorp sexhundra trettionio röster och mejeristen K. G. Rydén på Hjellö en röst, samt i följd häraf förklarar Lars Johan Jansson vara utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för ofvannämnda valperiod;

att valet blifvit hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande öfverklagadt af dels And. P. Larsson, Aug. Andersson och August Johansson jemte medicine doktoren O. Torstensson och nämndemannen Anders Andersson i Ranstad, dels H. Lidén och C. R. Frejd i Stenstorp, dels ock Svarén och Landgren;

att And. P. Larsson och hans nyssnämnda medparter i sin besvärsskrift yrkat: att då vid valförrättningen i Sventorps socken det öfver valet förda protokoll icke blifvit vid förrättningen vederbörligen justerat, och ett sedermera af två personer, som icke blifvit till justeringsmän utsedde, å protokollet tecknad intyg om dess rigtighet icke kunde innefatta protokollsjustering under den form, kommunalförfattningarne föreskrefve, ifrågavarande protokoll ej måtte tillmätas giltighet och i följd häraf de vid denna valförrättning afgifna rösterna, trettio å Johannes Jonsson och fyrtiosex å Lars Johan Jansson, vid röstsammanräkningen icke tagas i betraktande; att enär beträffande valet i Versås socken den oegentlighet egt rum, att kommunalstämmans ordförande uraktlåtit att på föreskrifvet sätt i kyrkan kungöra valförrättningen, samma förrättning, såsom icke i laga ordning kungjord, måtte förklaras ogiltig samt de dervid afgifna rösterna, tio å Johannes Jonsson och femtioåtta å Lars Johan Jansson, icke beräknas; att emedan de från Rådeneds socken samt från J. Södergren till domhufvanden inkomna valprotokoll icke, på sätt stadgad vore, ingifvits i original, utan i utdrag eller afskrifter, de sålunda ingifna protokollen måtte ogillas och de enligt desamma afgifna rösterna, fyrtiotvå å Lars Johan Jansson och fem å Johannes Jonsson, icke beräknas; samt att enär, under förutsättning att förenämnda yrkanden eller något af dem godkändes, sådant skulle medföra, att Johannes Jonsson erhöle röstpluralitet, Johannes Jonsson måtte förklaras vara till riksdagsman rätteligen vald;

att Lidén och Frejd i sina besvär anmärkt, att valet i Frigeråkers socken icke hållits på af domhufvanden föreskrifvet ställe, nemligen der kommunalstämmor med kommunen plägade hållas, utan å annat af kommunalstämmans ordförande utlyst ställe; samt att vid valet i Stenstorps socken kommunalstämmans ordförande under uppsamlingen af röstsedlarne afbrutit valet och till en person utlemnat tryckta valsedlar, försedda med Johannes Jonssons namn, hvilka derefter utdelats i vallokalen till röstberättigade personer, som efter valets början anländt; i anseende hvartill Lidén och Frejd yrkat, att valen i nämnda två socknar måtte helt och hållet upphävas;

att Svarén och Landgren i sina besvär yrkat, att enär ofvan omförmälda af J. Södergren undertecknade valprotokoll innehölle, att valet hållits i Altona skolhus, hvilket vore beläget i Norra Kyrketorps socken och uti hvilket stämmor och sammanträden för nämnda socken vanligen plägade hållas, samt Södergren, hvilken vore ordförande i socknens kommunalstämman, i ett vid besvaren fogadt intyg vitsordat, att protokollet afsett Norra Kyrketorps kommun, ifrågavarande protokoll måtte förklaras giltigt och deri upptagna röster, femton å Lars Johan Jansson och fyra å Johannes Jonsson, dem tillgodoräknas; samt

att, sedan förklaringar afgifvits, öfver And. P. Larssons och hans medparters besvär af Svarén och Landgren, öfver desses

samt Lidéns och Frejds besvär af Anders Andersson i Ranstad, J. Setterman, Enok Johansson, J. Ström, J. F. Ekblad, S. G. Bergqvist och Pehr Thulin i Stenstorp, samt särskildt öfver Lidéns och Frejds besvär af Lars Pettersson i Friggeråker, Kongl. Maj:ts befallningshafvande genom ofvanberörda resolution sig utlåtitt, att som, hvad först anginge Torstenssons, And. P. Larssons, Anders Anderssons, Aug. Anderssons och August Johanssons besvär, dels valförrättningen i Sventorps socken, hvars förlopp i enlighet med valprotokollet lemnats utan gensaga, icke, äfven om vid justesteringen af protokollet skulle hafva så tillgått, som klagandena obestyrt uppgifvit, kunde anses ogiltig och utan verkan, då föreskrift sänkades om särskild ordning för justering af sådant inför kommunalstämmans ordförande hållet protokoll; dels icke förnekats, att domhafvandens kungörelse om valets förrättande i Versås blifvit vederbörligen offentliggjord, vid hvilket förhållande särskild af kommunalstämmans ordförande utfärdad kungörelse om valet grundlagsenligt ej erfordrats; dels den omständigheten, att det af ordföranden i Rådeneds socken till domhafvanden för röstsammanräkning insända valprotokoll benämnts utdrag af det protokoll, som vid valförrättningen i nämnda socken hållits, lagligen ej föringade nämnda handlings giltighet, dels ock anmärkningen emot valprotokollet i Norra Kyrketorp desto hellre saknade betydelse som berörda protokoll af domhafvanden, om ock på annan grund än besvären innehölle, ej godkänts eller tagits i beräkning vid rösternas sammanläggande, Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge hvad nämnda klagande för vinnande af ändring i det öfverklagade riksdagsmannavalet anført icke förtjena afseende; samt att, beträffande derefter öfrige klagandes öfver ifrågavarande riksdagsmannaval anförda besvär, Kongl. Maj:ts befallningshafvande, vid det förhållande att, om ock samtliga deras påståenden skulle bifallas, detta ej komme att inverka på valets utgång, utan endast till förmån för den valde föröka skillnaden i röstetal emellan de begge personer, som vid valet erhållit röster, funne någon vidare pröfning af hvad sistbemälda klagande anført och påstått ej vara erforderlig;

deruti såväl And. P. Larsson, Aug. Andersson och August Johansson som Svarén och Landgren i underdånighet yrkat ändring; och hafva öfver And. P. Larssons och hans medparters besvär Svarén och Landgren i underdånighet sig förklarar; med Kongl. Maj:ts högsta domstol beslutet; gifvet Stockholms slott den 2 april 1894.

Kongl. Maj:t har i nåder låtit sig föredragas ofvanberörda underdåniga besvär och finner skäl ej vara anfördt, som kan verka ändring i Kongl. Maj:ts befallningshafvandes beslut. Det vederbörande till underdånig efter rättelse länder.

Under Kongl. Maj:ts Sekret.

Gustaf de Maré.

§ 2.

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken. Till behandling företogs bankoutsrottets utlåtande n:o 5, med anledning af väckta motioner om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.

I särskilda, inom Andra Kammaren väckta motioner hade nedannämnda motionärer föreslagit inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken i följande städer, nemligen:

herr *E. Svensson* m. fl. (motion n:o 3), i *Karlskrona*;

herr *H. Amnéus* m. fl. (motion n:o 15), i *Mariestad*;

herr *A. G. Gyllensvärd* m. fl. (motion n:o 17), i *Halmstad*;

herr *N. Boström* m. fl. (motion n:o 51), i *Umeå*;

herr *O. Larsson* i *Mörtslösa* m. fl. (motion n:o 27), i *Linnköping*;

hvarjemte herr *T. Zetterstrand* (i motion n:o 88) föreslagit: "att, för den händelse Riksdagen, i strid mot hittills gällande praxis, skulle finna för godt att redan i år besluta om inrättande af ett nytt afdelningskontor af riksbanken, detta kontor i sådant fall måtte förläggas till *Norrköping* samt omfatta Östergötland och möjligen äfven närmaste delar af de angränsande länen".

Utskottet hemställde emellertid:

att Riksdagen måtte besluta, att de väckta motionerna om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken icke måtte till någon åtgärd föranleda.

Häremot hade reservation afgifvits af herrar *Themptander*, *Hansson* i *Solberga*, *Sjö*, *Holmgren*, *Månsson*, *Jansson* i *Saxhyttan* och *Nydahl*.

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Themptander*: På de skäl, hvilka finnas anförda i den reservation, som blifvit afgifven af mig jemte flertalet af denna kammars ledamöter inom bankoutsrottet, ber jag nu att få framställa det yrkande,

att Riksdagen må, med bifall till den af herr *H. Amnéus* m. fl. väckta motion, men med afslag å öfriga motioner i ämnet, besluta inrättandet af ett afdelningskontor af riksbanken i *Mariestad*, att öppnas under år 1895, under de vilkor och bestämmelser med afseende å kontorets distrikt, verksamhet och rörelse, som bankofullmäktige ega att föreskrifva.

På samma gång jag gör detta yrkande, ber jag att få fästa uppmärksamheten på ett tryckfel, som inkommit i reservationen. Det säges nemligen der, att det skulle vara *tolf* län, som ännu sakna afdelningskontor, i stället för att de endast äro *elfva*, hvilket tryckfel blifvit rättadt i ett tilläggsblad till reservationen.

Herr Melin: Såsom framgår af nu föredragna betänkande, hafva samtliga ledamöter från denna kammare inom utskottet med undantag för mig deltagit uti den reservation, som finnes nämnda betänkande vidfogad; och tillkommer det således mig, då jag vill yrka bifall till det slut, hvartill utskottet kommit, att yttra några ord till försvar för detsamma.

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.

(Forts.)

Reservanterna hafva, stödjande sig på den förhoppningen, att den stora bankfrågans lösning icke skall vara allt för långt aflägsen, ansett rätta vägen för ett befordrande af denna lösning vara att successive och hvarje år inrätta afdelningskontor i de elfva län, som ännu sakna sådana. Utskottet deremot har anslutit sig till den åsigt, som under en följd af år tillämpats, att blott hvart annat år inrätta ett afdelningskontor. Såsom stöd för denna åsigts rättighet har utskottet att åberopa herrar bankofullmäktiges klart och tydligt uttalade mening, att man vid denna frågas afgörande borde gå till väga med den största varsamhet. Och för min del får jag säga, att jag i en fråga som denna fäster stort afseende vid herrar bankofullmäktiges mening.

Reservanterna hafva framhållit, att det torde vara möjligt att utan fara för riksbankens fonder företaga den ifrågasatta utvidgningen af bankkontoren, derigenom att Riksdagen medgifve, att en del af bankovinsten finge behållas af banken. Denna fråga hava vi emellertid ännu icke behandlat och veta icke, huru det kommer att gå med bankovinsten. Men det förefaller mig, som kunde man hafva skäl att hysa ganska stora tvifvel, om ens någon del af bankens vinstmedel få behållas för bankens räkning. Med den kännedom, vi redan hafva om statsbudgetens ställning, synes anledning vara att antaga, att man hellre använder hela bankovinsten än låter tunga skatter ytterligare påläggas oss. En af herrar reservanter, som vanligen röstat för ökning af afdelningskontorens antal, har för ett par år sedan under diskussion i kammaren förklarad sig kunna göra detta, då minst halfva vinsten behålles i banken. Det skälet har emellertid numera fallit bort, och, som sagdt, tager jag för gifvet, att detta också i år kommer att blifva förhållandet. Utskottet har därför ansett, att det icke nu vore skäl att yrka ett allt för snabbt tillvägagående i denna sak, utan att det vore klokt att följa den praxis, som hittills varit iakttagen att endast hvart annat år inrätta ett nytt kontor. En annan fråga är, huruvida det mål, som jag tror ej blott reservanterna, utan äfven flertalet af utskottets ledamöter önska, nemligen åvägabringandet af den stora bankreformen, bäst vinnes genom att hastigt inrätta de återstående afdelningskontoren, eller om det icke möjligtvis kunde vara klokt att något lugna sig och hafva denna fråga i sin hand, när det gäller att för hela bankfrågans ordnande få andra och viktigare bestämmelser genomförda. Jag vill icke bestämdt påstå, att så skulle vara förhållandet. Men det torde vara skäl att tänka på, om det icke ligger någon sanning i hvad jag nu framkastat.

Om inrättan-
de af nya af-
delningskon-
tor af riks-
banken.
(Forts.)

Huru man än ser saken, tror jag mig böra mana kammaren att icke här vid lag fästa sig vid reservanternas förslag, utan stå kvar vid den af herrar bankofullmäktige förordade praxis att endast hvart annat år inrätta ett nytt afdelningskontor. Jag tillåter mig alltså, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Swarthing* förenade sig med herr *Melin*.

Herr *Gyllensvärd*: I likhet med reservanterna anser jag, att det skulle vara af största betydelse att få en sådan reform genomförd, att riksbanken blefve ensam sedelutgifvande bank. I det af senaste bankkomité afgifna betänkande finner man, hurusom det framgår af planen för en dylik organisation, att ett afdelningskontor skulle inrättas inom hvarje län. Då elfva län ännu sakna dylika kontor och om Riksdagen skulle besluta sig för att följa den praxis att icke inrätta något nytt kontor mer än hvart annat år, skulle således ännu 22 år gå till ända, innan de olika länen kommit i åtnjutande af de fördelar, som afdelningskontoren medföra för allmänheten. Ett så långt fördröjande af saken anser jag hvarken vara behöfligt eller med rättvisa och billighet öfverensstämmande. Jag kan icke heller finna, att det skulle vara någon förlust för riksbanken, om nya kontor inrättades. Ty ser man efter, hvad vinst riksbanken lemnat för senaste redovisningsåret, finner man, att vid de flesta afdelningskontoren densamma der varit omkring 1 1/2 procent större än vid hufvudkontoret.

Då jag för öfrigt är en af dem, som motionerat om inrättande af ett afdelningskontor inom Hallands län, är det naturligt, att jag helst skulle önskat, att reservanterna biträdt detta förslag. Då emellertid så icke skett, har jag, herr talman, dock icke något annat yrkande än om afslag å utskottets hemställan och bifall till reservanternas förslag.

Herr *Zetterstrand*: Det har hittills städse framhållits såsom alldeles gifvet och klart, att ett afdelningskontor af riksbanken successivt skall inrättas i hvarje län, och att dessa afdelningskontor skola förläggas till residensstäderna. Mot den första af dessa satser har jag naturligtvis icke något att erinra. Men beträffande den andra — att afdelningskontoren alltid skola förläggas till residensstäderna — har jag mina erinringar att göra. Hvad angår de kontor, som redan inrättats, tror jag, att de i allmänhet äro förlagda till riktiga platser, möjligen med undantag af *Hernösandskontoret*, hvilket måhända bort förläggas till *Sundsvall*. I fråga om de återstående länen, inom hvilka afdelningskontor kunna komma att inrättas, förefaller det mig tvifvelaktigt, huruvida man icke hellre borde förlägga ett dylikt till *Sköfde* i stället för till *Mariestad* samt ett annat till det lilla, framåtgående *Borås* i stället för till *Venersborg*. Jag säger, att jag är tvifvelaktig i dessa frågor. Man hvad jag deremot icke är tvifvelaktig

om, är, att Södermanlands blifvande afdelningskontor icke bör förläggas till det lilla, trefliga och fridfulla Nyköping, utan i stället till det mera lifskraftiga och framåtgående Eskilstuna; derom tror jag vi alla kunna vara ense. På samma sätt förefaller det mig, att Östergötlands blifvande afdelningskontor, hellre än att förläggas till residensstaden Linköping, bör förläggas till det tre gånger folkrikare Norrköping med dess mångfaldigt större och mera utvecklade handel, industri och sjöfart. — Med afseende å läget i öfrigt af riksbankskontoren synes det mig, att man icke bör fästa sig vid några en gång för alla fastslagna *teoretiska principer*, utan att man vid hvarje fall bör fästa sig vid *praktiska* hänsyn.

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.

(Forts.)

Likasom man i detta fall bör efter mitt förmenande taga de praktiska hänsynen till ögonmärke, så bör man ock göra i fråga om ordningsföljden, i hvilken riksbankskontoren böra inrättas.

Härom hafva nu reservanterna inom utskottet yttrat på sid. 4 i betänkandet, "att jemförelsevis mindre vigt ligger uppå den ordning, hvari afdelningskontor upprättas inom de olika länen". Ja, jag vill möjligtvis skriva under detta, när det står: "*jemförelsevis* mindre vigt." Men deremot vill jag framhålla, att det icke är ringa vigt, som ligger på den ordning, i hvilka riksbankskontoren inrättas. Jag vill taga ett exempel, mine herrar! Om någon köper en landtegendom, hvars jord är delvis bättre och mera gifvande och delvis sämre och mindre gifvande, samt köparen har för afsigt att införa en bättre kultur på denna egendom, så nog är det väl alldeles klart, att han går till väga på det sätt, att han först söker bringa den *bättre* jorden i högre kultur i akt och mening att sedermera med tillhjälp af den vinst, som derigenom uppkommer, kunna hastigare höja den *mindre gifvande* jordens afkastning. Samma princip, som litet hvar i det fallet skulle följa, synes mig att man också bör följa med afseende å inrättandet af afdelningskontoren, derigenom att man först inrättar sådana på de platser, der största möjliga vinst vore att påräkna. Så långt anser jag, att vi alla borde vara öfverens, men sedan kommer den frågan, *hvar* kan man påräkna den största möjliga vinsten? Derom kunna nu meningarna gifvetvis vara mycket delade, men nog förefaller det mig såsom mest antagligt, att bland de platser, hvarest afdelningskontor hittills saknas, vore Norrköping den, hvarest bästa vinsten borde kunna påräknas. Denna stad är det jemförelsevis största af de samhällen, som icke hafva riksbankskontor hos sig inrättade. Den är den andra af Sveriges fabriksstäder och har mycket stor import och export med ty åtföljande möjlighet att inköpa och försälja utländska vaxlar, hvilket ju anses vara en fördel för en bank. Staden ligger ju visserligen icke fullkomligt centralt inom länet, men den har dock inom detta län ett läge, som är vida mera centralt än en hel del af de residensstäder, der afdelningskontor redan äro inrättade eller ifrågasatta att inrättas, intager inom sina respektiva

Om inrättan-
de af nya af-
delningskon-
tor af riks-
banken.

(Forts.)

län. Dertill kommer, att ett afdelningskontor *der* måhända äfven skulle kunna blifva centrum icke allenast för länet, utan äfven för angränsande delar af näst dertill gränsande län. Vidare förekommer i denna stad en uppbörd af tull-, post-, telegraf- och jernvägsmedel, öfverstigande 3,000,000 kronor årligen, ett belopp, hvilket, om icke fullt lika stort som det, hvartill kronouppbörderna uppgår i residensstaden, dock är mycket afsevärdt och icke mycket understigande detta, hvarvid är att märka, det denna uppbörd i Norrköping sannolikt kommer att år för år stiga, under det uppbörden i residensstaden till följd af grundskatternas afskrifning helt säkert kommer att så småningom nedgå. — Med anledning af hvad jag sålunda yttrat, förefaller det mig, som om Norrköping vore en plats, der ett afdelningskontor borde inrättas, och likaså den plats, dit ett sådant nästa gång borde förläggas. Jag är nu fullt öfvertygad derom, att när jag framkommer med detta påstående, skall litet hvar säga, att jag ledes af lokala intressen. Ja, jag vill visst medgifva, att jag icke skulle hafva framkommit med detta yttrande, om jag icke varit representant för Norrköping. Jag medgifver likaså, att jag är fullt öfvertygad derom, att inrättandet af ett afdelningskontor derstädes skulle komma att för samhället äfvensom för Östergötland, som ännu saknar riksbankskontor, medföra afsevärda fördelar. Men jag försäkrar eder, mine herrar — och jag är öfvertygad, att, när jag blir närmare bekant inom kammaren, man kommer att sätta tro härtill — att jag icke skulle framkommit med något yttrande härutinnan, om jag icke varit innerligt förvissad derom, att, på samma gång ett blifvande beslut i denna rigtning skall lända till fromma för min hembygd och fädernestad, det skall blifva för Sveriges riksbank och för vårt gemensamma fosterland af största betydelse och bättre, än om kontoret lades på något annat ställe.

Emellertid, herr talman, då bankofullmäktige och bankoutskottets flertal uttalat sig mot inrättandet af något afdelningskontor detta år, samt då dertill kommer, att någon utsigt icke heller förefinnes för inrättandet denna gång af ett afdelningskontor i Norrköping, har jag nu icke något yrkande att framställa.

Herr Larsson i Mörtlösa: Det synes förunderligt, att reservanterna i bankoutskottet enat sig om, att ett afdelningskontor borde förläggas i Mariestad, en plats, som beträffande läge, industriell verksamhet och affärsrörelse icke är synnerligen framstående. Snarare synes det mig, att Östergötland, som beträffande jordbruk och affärsrörelse är mera framstående, först och främst borde härvid komma i fråga. Det kan väl icke gerna vara tänkbart, att den lilla staden Mariestad skulle kunna åstadkomma någon egentlig vinst för riksbanken. Deremot tror jag, att, om ett afdelningskontor blefve förlagdt till Linköping, som är beläget

i en mera bördig trakt och dessutom är ett större och mera fram-
 åtgående samhälle, banken skulle hafva större fördel deraf. Jag
 vill emellertid icke, såsom förhållandena nu stå, här framställa
 något yrkande i sådant syfte, då jag anser, att det icke skulle
 leda till något resultat, utan tillåter mig endast att yrka bifall
 till hvad reservanterna föreslagit.

*Om inrättan-
 de af nya af-
 delningskon-
 tor af riks-
 banken.*
 (Forts.)

Herr Svensson från Karlskrona: I likhet med reservanterna
 från denna kammare anser äfven jag, att det skulle vara en syn-
 nerlig fördel, att årligen ett afdelningskontor af riksbanken in-
 rättades i landsorten. Det är helt naturligt, att, om det finnes
 ett stort antal afdelningskontor af riksbanken, detta också skulle
 föranleda dertill, att riksbankens sedlar blefve allt mer spridda,
 hvarigenom riksbanken jemväl skulle få en ökad vinst. Jag tror
 icke, att, såsom den ärade talaren på göteborgsbanken antydde,
 det skulle vara skäl att låta anstå med inrättande af nya riks-
 bankens afdelningskontor för att icke derigenom uppskjuta den
 stora bankreformen, hvilken ju afser, att riksbanken skall ensamt
 öfvertaga sedelutgifningsrätten i landet. Jag tror, att det är all-
 deles tvärt om, eller att denna reform skulle ännu mer påskyndas
 derigenom, att det finnes flera riksbankskontor inrättade. Jag är
 således fullkomligt öfverens med reservanterna i det slut, hvartill
 de kommit i fråga om inrättande af ett nytt riksbankens afdel-
 ningskontor hvarje år.

Deremot kan jag icke vara alldeles ense med dem i fråga
 om platsen. Jag har förut åtskilliga gånger från denna plats
 framhållit, att just ifrån statens synpunkt det vore en fördel att
 inrätta ett riksbankens kontor i Karlskrona. Jag tror knappast,
 herr talman, att i någon annan stad i landsorten statsverket har
 att verkställa så många statsutgifter som just i Karlskrona. Det
 skulle, enligt mitt förmenande, vara ovilkorligen till fördel för
 staten, om dessa medel, som der utbetalas, vore insatta uti ett
 riksbankens kontor och derigenom bringade riksbanken vinst.
 Emellertid inser jag, att det vore alldeles fåfångt att nu yrka
 bifall till den motion i ämnet, jag jemte öfriga blekingerepresen-
 tanter framburit. Jag skall således icke splittra krafterna genom
 ett sådant yrkande, utan inskränker mig till att yrka bifall till
 reservanternas förslag.

Herr friherre Åkerhielm: Herr grefve och talman, mine herrar!
 Jag vore färdig att börja med att bedja om öfverseende, för det
 jag icke under denna öfverläggning har att kämpa för någon sär-
 skild orts intresse, som mer eller mindre varmt och lifligt på-
 kallar inrättandet af ännu ett riksbankens afdelningskontor. Jag
 tillåter mig att uppträda i denna fråga helt och hållet ur syn-
 punkten af riksbankens intresse, sådant jag förstår detsamma.
 Efter min förmening är det en vigtig fråga, ett stort önsknings-
 mål, att riksbanken måtte kunna ensam öfvertaga sedelutgifnings-

Om inrättan- rätten inom vårt land och att de enskilda bankernas rätt att ut-
 de af nya af- gifva sedlar i den ordning, sådant ske kan, måtte upphöra. Men
 delningskon- jag kan icke förstå, att jag kommer detta mål närmare genom
 tor af riks- att splittra riksbankens krafter på afdelningskontor. Vi hafva
 banken. deraf redan fuller nog. Jag tror, att det är ytterst viktigt, att
 (Forts.) riksbanken, som har till hufvudändamål att uppehålla och till-
 handahålla guldvalutan inom landet, måtte vara i tillfälle att ordna
 sin verksamhet på det sättet, att riksbanken verkligen kan möta
 anspråken på guldvaluta, då de till äfventyrs i ett visst gifvet
 ögonblick kunna blifva för oss svåra nog och då, derest de icke
 kunna fullkomligt mötas, sådant kan blifva ödesdigert för hela
 landets välstånd. Kan riksbanken möta dessa anspråk på guld-
 valuta och håller riksbanken en guldportfölj, som förtjenar detta
 namn — och dit höra icke afdelningskontorens lånehandlingar —
 då kan riksbanken också en dag öfvertaga de enskilda bankernas
 sedelutgifningsrätt. Men den dag, riksbanken kan göra detta och
 oktrojerna för de enskilda bankerna medgifva sådant — jag skall
 gerna motse den dagen — då behöfver icke riksbanken på min-
 sta sätt några afdelningskontor för att sprida sina sedlar. Ty är
 den landets enda sedelutgifvande bank, blifva dess sedlar spridda
 endast och allenast på grund deraf, att de äro de enda sedlar, som
 gå för guld.

Hvad särskildt beträffar den i dag föreliggande frågan, som
 reservanterna upptagit och utskottets nuvarande ordförande för-
 ordnat, eller att man skulle skrida till inrättande redan vid denna
 riksdag af ett nytt afdelningskontor för riksbanken, har jag mina
 betänkligheter vid att vara med om slikt. Först därför, att man
 kommit, så att säga, öfverens om att endast hvartannat år skrida
 till inrättande af nya afdelningskontor; och i sådant hänseende
 hafva fullmäktige tillföre och äfven nu med bestämdhet fram-
 hållit ett varnande ord. Jag vill icke för min del se förbi detta
 varnande ord, ty jag anser, att uti det tillvägagående, hvarom
 man sålunda hittills kommit öfverens, ligger en försigtighet och
 en varsamhet, som, om den ock i allmänhet mycket ofta är på
 sin plats, dock i en sådan fråga som den föreliggande torde böra
 erkännas vara på sin plats ännu mera än någonsin eljest. Ty
 just i en sådan fråga gäller det *icke*, att intresset att möjligen i
 en eller annan ort få ett afdelningskontor, som täflar med de en-
 skilda bankerna, blir afgörande, utan det gäller, att *riksbankens*
 intresse får gälla för sig sjelft såsom det stora och viktigaste.
 Vidare, hvad art af papper blir det, som afdelningskontoren, huru
 väl de än skötas, tillföra riksbanken? Det blir sådana, som efter
 täflan med de enskilda bankerna möjligen komma att ligga i af-
 delningskontorens portföljer och som i alla händelser, jag vågar
 säga aldrig, eller åtminstone i det allra närmaste aldrig komma
 att ingå i riksbankens portfölj som guldvaluta. Om riksbanken
 har till hufvudändamål att i ett visst gifvet ögonblick uppehålla
 denna guldvaluta, måste man vara mycket varsam med att splittra

riksbankens krafter för att skaffa sig dylika, i och för sig, må vara, ofta nog mycket aktningvärda papper, men i värsta fall till och med, såsom herrar ledamöter i bankutskottet nog veta, ej sällan *ackommodationsveclor*. Hvad skall riksbanken göra med dem? Det är icke *sådana* valutor, som banken i ett visst gifvet ögonblick kan begagna och göra till guld, då fara står för dörren och tiderna äro allvarliga.

Härmed vill jag nu icke hafva sagt, att riksbanken skulle komma att lida så synnerlig skada, om reservanternas mening vid denna riksdag skulle komma att segra, d. v. s. af ett nytt afdelningskontors inrättande redan nu. Nej, visst icke. Men jag har velat säga, att det kräfvos i riksbankens intresse, att denna mening *icke* segrar, att det af detta intresse kräfvos, att *varsamheten* nu segrar.

Härtill vill jag lägga ytterligare en synpunkt. Vi hafva redan i afton hört talas om och vi hafva i reservationen läst om bankovinsten. Den är, med hänsyn till det betydande kapital, Sverige anser sig ega i riksbanken, obetydlig. Den är ock i nedgående. Men statens anspråk på denna vinst, för att icke öka den skattdragandes börda, blir allt större, och då är det ganska betänkligt att vidtaga en åtgärd, som man tror sig kunna grunda på att hålla en del af bankovinsten inne i banken. Jag vill härtill lägga, att för min del och säkerligen för dem, som äro något bekanta med bankfrågor, det kan förefalla ganska mycket tvifvelaktigt, om bankovinstens besparande åt riksbankens kan sägas tillföra den *sådana* tillgångar, att banken just dermed kan understödja afdelningskontor. Huruvida de verkligen kunna tjena till förlagsfond för ett afdelningskontor — det är ganska svårt att med visshet säga och synnerligen svårt att bevisa. Jag kan för min del därför icke bättre förstå, än att varsamheten bjuder att icke gå in på att vid denna riksdag i strid med hittills följd öfverenskommelse inrätta ett nytt afdelningskontor. Om orten, hvart det skall förläggas, i fall man besluter att inrätta ett sådant kontor, vill jag icke uttala mig, därför att jag yttrat mig helt och hållet ur synpunkten af hvad som egnar och anstår *riksbankens* intresse, riksbankens väl eller ve.

Jag skall för min del yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Hammar skjöld* och *Collander*.

Herr Sjö: Den talare, som nu slöt sitt anförande, förklarade, att han yttrade sig endast och allenast i riksbankens intresse, och varnade för den skull för inrättande af nya afdelningskontor, ty det skulle endast splittra riksbankens krafter. Ja, de orden har jag hört honom säga förut och det är således för mig icke alls ovanligt att höra dem här i afton, men då jag icke har samma uppfattning som han, torde det tillåtas mig att få gifva skäl för min enskilda åsigt i frågan.

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Om inrättan-
de af nya af-
delningskon-
tor af riks-
banken.
(Forts.)

Såsom herrarne allt för väl veta, har riksbanken i närvarande stund ungefär 60 millioner kronor i fonder och tolf afdelningskontor, men det finnes verkligen i vårt land enskilda banker med fonder på 12 millioner, som hafva 17 afdelningskontor. Detta är redan ett skäl, som kan motväga hans, så att man icke behöfver frukta för att riksbanken icke kan stå ut med att inrätta ett nytt afdelningskontor om året. Jag ber vidare att få anföra, att under år 1885 — jag har inga senare underrättelser — hade Norges bank med fonder på 18—20 millioner 12 afdelningskontor; således i fonder ungefär en tredjedel mot hvad Sveriges bank har, men dock lika många afdelningskontor. I andra länder, som naturligtvis ega större resurser än vi, hafva statsbankerna många flera afdelningskontor. Tysklands riksbank har 216 afdelningskontor. Frankrikes och Italiens riksbanker hafva hvardera 176 kontor. Detta är ju ett ganska stort antal. Men naturligtvis äro ju också grundfonderna derefter.

Hvad vidare angår tviflet, att vi icke skulle kunna inrätta ett afdelningskontor nu i år, får jag äfven nämna, att af de fonder, som stå till afdelningskontorens förfogande för utlemnande af afbetalningslån, hvilka fonder, som herrarne veta, äro 12,000,000 kronor, hafva under förlidet år utgått allenast mellan 8- och 9,000,000 och alltså förblifvit oanvända mellan 3- och 4,000,000 kronor. Med detta belopp kunde man ju hafva matat, om så skulle hafva varit, två eller tre afdelningskontor. Nu har jag gifvit skäl, tror jag, för att vi skulle kunna redan i år inrätta ett nytt afdelningskontor.

Beträffande derefter platsen, hvarest ett afdelningskontor skulle förläggas, så, i fall kammaren besluter sig för ett nytt afdelningskontor i år, har man tänkt sig, att den lämpligaste platsen därför vore Mariestad; detta därför, att bankofullmäktige redan förut tillstyrkt inrättande af ett kontor der, senast under nästlidet år. Skälen, hvarför de gjorde detta, voro ju: dels att, då Skaraborgs län tillhörde Göteborgs afdelningskontor, detta hade så stort område, att fullmäktige ansågo, att Skaraborgs län borde afskiljas derifrån, dels ock att till läntagare i Skaraborgs län då voro utlemnade mellan 8- och 900,000 kronor. Detta är ju också en omständighet, som talar för att invånarne i Skaraborgs län hafva behof af kapital för sin industri, sitt jordbruk och hvad der är af idoghet.

Här yttrades äfven af näst föregående talaren, att, om man inrättade afdelningskontor nu, det kunde blifva verkligen "ödesdigert". Ja, herrarne, tror jag, kunna bedöma det litet hvar, att det icke behöfver blifva ödesdigert, då riksbanken förfogar öfver sådana fonder, som nu här äro omförmälda.

Jag skall icke vidare upptaga kammarens tid, utan yrkar bifall till det förslag, som framstälts af talaren på stockholmsbanken.

Herr Dahlberg: Herr talman, mine herrar! Reservanterna hafva stödt sitt förslag att redan nu besluta om inrättande af ytterligare ett afdelningskontor derpå, att, såsom det står, "riksbankens förmåga att med sina fonder förlägga nya kontor", hvilket vore den omständighet, hvartill i deras tanke hänsyn hufvudsakligen borde tagas i fråga om kontorens antal, icke blefve större endast genom att låta ytterligare ett år förflyta, innan ett nytt kontor upprättades, utan denna bankens förmåga, så långt den kunde sträcka sig under närvarande konkurrens med de enskilda bankerna i fråga om sedelutgifning, vore beroende af att bankens fonder tillväxte derigenom, att banken finge behålla en del af sina vinstmedel. Är detta en sanning, synes mig emellertid, som om reservanterna gjort sig skyldiga till ett misstag vid dess tillämpning. Om man uppmärksamt genomläst bankofullmäktiges berättelse till bankoutsrottet och bankoutsrottets derpå grundade utlåtande, kan man icke värja sig för den tanken, att åtskilliga afskrifningar måste göras. Dertill kommer den omständigheten, som icke är oväsentlig, att bankovinsten för hela det gångna året med all sannolikhet måste disponeras för statsändamål — *efter all sannolikhet*, säger jag. Följaktligen vill det för mig vara ganska klart, att Riksdagen nästa år har bättre i sin hand att, så att säga, tillöka bankens fonder och konsolidera bankens förmåga att uppbära ytterligare afdelningskontor.

På dessa och de af bankofullmäktige samt bankoutsrottets majoritet anförda, enligt mitt förmenande fullgoda skäl, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Dahn: Man kan just icke undra öfver, att hvar och en af motionärerna för sin del önskar att få ett afdelningskontor af riksbanken i den ort, som han representerar, men vill man vinna sitt mål, måste man dock söka ena sig om ett. Om dessa kontor ej för närvarande medföra annat, så medföra de dock en reglering af räntan. Men är det meningen, att riksbanken skall operera — för att icke säga vegetera — på sätt, som den hittills gjort, då är det verkligen ej mycket vunnet med afdelningskontoren. Det är väl emellertid en allmän mening, åtminstone i denna kammare, att vi slutligen skola få fram ett banklagsförslag och få till stånd en fullständig omorganisation af vårt bankväsen, gående ut på samarbete mellan riksbanken och de enskilda bankinstitutet. För den skull är det ju, som det framhållits som önskvärdt, att de enskilda bankerna få den kassareserv, de behöfva för upprätthållande af sina afdelningskontor, sedan deras egen sedelutgifningsrätt upphört i form af rediskontering hos riksbanken, och detta befordras lättast och beqvämast genom att riksbanken har, så att säga, en hand i hvarje län. Man skulle äfven kunna derigenom åstadkomma ett slags qvitteringssystem lättare, än om riksbanken endast har ett fåtal afdelningskontor. Dessutom är väl meningen, att dessa afdelningskontor också skulle

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.

(Forts.)

Om inrättan- öfvertaga den statsfunktionen att aflösa landtränterierna och taga
de af nya af- emot och afemna de medel, som inflyta och utbetalas genom
delningskon- länsstyrelserna.
tor af riksbanken.

(Forts.)

Under sådana förhållanden kan jag för min del vara med om inrättande af ett kontor äfven nu, så mycket mer som, då jag i fjor väckte motion angående omorganisation af vårt bankväsen, som af denna kammare antogs, men föll på några få röster i den Första, och jag, sedan motionen blifvit afslagen af Första Kam-maren, talade med herr finansministern om hans uppfattning i frågan och tillkännagaf, att jag ämnade interpellera honom, han nämnde, att under denna treårsperiod han, såvidt han sute vid Konungens rådsbord, ämnade framkomma med förslag till om-organisation af vårt bankväsen. Jag har äfven talat vid honom i dag, och han vidhöll då samma uppfattning. Då ligger det nära till hands att, om man har den åsigt, att riksbanken bör, så att säga, utgrena sin verksamhet med ett finger eller en hand i hvarje län, jemväl anse, att det icke är att gå för fort att besluta ett afdelningskontor äfven i år.

Hvad slutligen det beträffar, att man skulle ordna inrättandet af afdelningskontor efter, huruvida banken får behålla större eller mindre del af sin vinst, så är det min öfvertygelse, att, om ban-ken också icke behölle ett enda öre af sin vinst, banken, i fall deremot icke funnes andra skäl, allt för väl kunde inrätta de återstående afdelningskontoren snart sagdt när som helst med de fonder den har, som ju redan utgöra, hvad bankkomitén ansett tillräckligt för banken äfven med dess förändrade vidsträcktare verksamhet. Detta tror jag ingen vill bestrida, som känner till dessa förhållanden. Jag anser dock, att man icke bör för mycket forcera inrättandet af afdelningskontor för riksbanken, innan man vet någorlunda, när en ny bankomorganisation kan komma till stånd, ty dessa afdelningskontor gå ingalunda med vinst, utan snarare med förlust. Men med tanke på, att den tid antagligen snart är inne, då åtminstone ett förslag till banklagstiftning skall komma att föreläggas Riksdagen och att, om det antages, det då är bättre, ju flere af de 23 projekterade kontoren man har, anser jag, att man, oberoende af om banken får behålla något af sin vinst eller icke, mycket tryggt kan fatta beslut om inrättande af ett nytt kontor hvarje år; och då synes det mig, att man för sakens framgång nu bör förena sig om den plats för detta kontor, som af reservanterna föreslagits.

Jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Herr Månsson: Det sades af talaren på stockholmsläns-banken, att det var "en öfverenskommelse" träffad, att ett afdel-ningskontor af riksbanken icke skulle inrättas mer än hvart annat år. För så vidt jag vet — jag har nu varit i bankoutskottet i några år — känner jag icke till någon sådan öfverenskommelse. Man kan ju kalla det, om man så vill, för en öfverenskommelse,

att man blir tvingad, att man blir öfverröstad, och att majoriteten fattar beslut. Om detta skall kallas en öfverenskommelse, då är det, som talaren i fråga nämnde; ty så har det ju gått i bankouts-kottet, i fråga om inrättande af nytt afdelningskontor, ett par gånger. Men annars, såvidt jag vet — och jag vågar vädja till bankouts-kottets protokoll och till de ledamöter i bankouts-kottet, som jemte mig varit der närvarande — hafva vi ständigt och jemnt dessa år protesterat mot det sätt att gå till väga att icke inrätta ett afdelningskontor mer än hvartannat år. Jag protesterar således mot, att en sådan bindande öfverenskommelse är träffad, som talaren på stockholmslänsbanken åsyftade.

*Om inrättan-
de af nya af-
delningskon-
tor af riks-
banken.*

(Forts.)

Vi skola komma i håg för öfrigt, mine herrar — det har redan blifvit nämnt — att, om man går till väga på det sätt, att man endast gör ett kontor hvartannat år, det dröjer modiga 22 år, innan man når det mål, som man eftersträfvat, att få ett kontor i hvarje län. Nu säger man, att det är obehöfligt, att man icke behöfver så många afdelningskontor, att man icke behöfver ett i hvarje län. Men för så vidt vi skola få banklagstiftningen ordentligt reglerad och den skall fylla sitt ändamål, om icke ban-ken skall afstå från en del af sin låneverksamhet, då den får hela sedelutgifningen, är det efter min mening nödigt att hafva ett kontor för hvarje län, särskildt för reglerande af räntefoten. Detta anser jag vara ett af bankens viktigaste ändamål, att uppehålla räntefoten för både små och stora låntagare. Af denna anledning tror jag, att det är högst nödigt, att man ändtligen får ett kontor i hvarje län en gång. Och om det går så, som jag hoppas, att vi i en snar framtid få banklagstiftningen ordnad, huru skulle det då gå till att få alla dessa kontor skakade fram i ett enda tag? Är det icke bättre att taga ett steg i sänder och inrätta ett kontor hvarje år? Det komme i alla fall att dröja elfva år, innan detta önskemål är uppnådt.

Hvad man en gång blef ense om i bankouts-kottet, det var, att det kontor, som man under en riksdag beslöte att inrätta, icke skulle öppnas samma år, som beslutet fattades, utan först året derpå. Detta var en allmän öfverenskommelse och en af bankofullmäktige då uttalad önskan. Med hänsyn dertill skulle, om vi nu beslöte bildande af ett kontor i Mariestad, detta ej öppnas förr än år 1895 — alltså icke detta år, utan först nästa år. Om ett sådant tillvägagångssätt har en allmän öfverenskom-melse blifvit träffad, men ej om något annat.

Nu har det blifvit sagdt, att man icke skall söndra riksbankens krafter på detta sätt, ty det vore till skada, och man skulle derigenom försvaga riksbanken. Men, mine herrar, är det verkligen så, att man kan tro på dylikt tal, när man vet, att riksbanken har 40 millioner kronors obegagnad sedelutgifningsrätt? Skulle det verkligen kunna skada riksbanken att utgifva något mera af sina sedlar? Det är ju absolut omöjligt att få folk att tro på sådant! Det må vara huru stora auktoriteter som helst, som här uppträda

Om inrättan-
de af nya af-
delningskon-
tor af riks-
banken.

(Forts.)

och säga sådant, jag vågar likväl motsäga dem. När riksbanken, som sagdt, har inemot 40 millioner kronor obegagnad sedelutgifningsrätt, som hvilat utan nytta, hvad gör det då, om vi inrätta ett eller ett par afdelningskontor? Inte ett tecken! Och att det skulle ändra våra penningförhållanden till utlandet är för mig lika oförklarligt. Jag kan icke tro annat än att, när afdelningskontoren taga in värdehandlingar för sina penningar, få de väl också deras värde, och om vi rediskontera, få vi bankvexlar. Det är papper, som tala, och sådana guldvalutor kan man bjuda utlänningarne. Och jag tror, att ett sådant sätt att gå till väga är mycket bra.

Jag anser sålunda det icke vara på minsta sätt skadligt att inrätta afdelningskontor, och jag kan icke se något annat skäl deremot än *privatbanksintresset*, ty det är ju omöjligt för motståndarne att framlägga några *verkliga* skäl. Jag uppmanar dem att säga, om de hafva några andra skäl än de anfört, ty hvad de sagt visar ingenting, och man måste annars tro, att det är *privatbanksintresset*, som gör sig gällande. Och det hoppas jag, att alla de herrar i denna kammare, som önska, att riksbanken måtte blifva ensam sedelutgifvande bank så fort som möjligt, må förena sig och med alla krafter arbeta på att så många afdelningskontor inrättas som möjligt. Det är den rätta vägen, ty ju flere afdelningskontor vi upprätta, dess mindre styrka får *privatbanksintresset*, då det derigenom blir mindre lönande att drifva *privatbanksrörelse*.

Det är af detta skäl, mine herrar, jag hoppas, att vi, utan jalousi med afseende å olika platser för afdelningskontoren, kunna samla oss om upprättandet af ett nytt afdelningskontor i år. Hvarför Mariestad föreslagits, är därför, att fullmäktige i riksbanken hafva uttalat sig för den platsen sista gången de yttrade sig om plats för nytt afdelningskontor.

På grund af hvad jag sålunda anfört, ber jag att få yrka bifall till det förslag, som af ordföranden i bankoutsrottet framstälts.

Herr Themptander: Jag kan icke undgå att till besvärande upptaga de allvarliga och såsom alltid väl sagda ord, hvarmed en högt ärad talare bakom mig yttrade sina anmärkningar mot det förslag, reservationen innehåller.

Då den ärade talaren började sitt anförande med en ursäkt därför, att han här icke uppträdde såsom målsman för en viss orts intresse, utan att han ansåg sig böra tala endast för det intresse, som för hvarje svensk man vore förknippadt med riksbanken, så skulle det naturligtvis hafva tillhört mig, då jag yrkade bifall till det förslag, jag i min reservation framställt, att i första rummet göra en likartad ursäkt. Men jag får för min del säga, att jag icke är öfvertygad om att man behöfver misstänkas för att tala för en viss orts intresse, därför att man anser, att en sådan institution som Sveriges riksbank, hvilken skall betjena hela landet och ut-

sträcka sin verksamhet till landets skilda delar, bör förskaffa sig organ i dessa för att kunna utöfva denna verksamhet. Det är ju alldeles gifvet, att man ej kan med en gång stampa fram ur jorden afdelningskontor inom alla landets skilda delar, och jag kan därför icke finna det vara ett ortsintresse, att man söker, i den mån som möjligt är, tillämpa hvad jag skulle vilja kalla systemet att låta riksbanken efter hand utsträcka sin verksamhet till landets skilda delar. För min del har jag redan i reservationen i likhet med de öfriga reservanterna förklaradt, att jag nu mera anser det jämförelsevis vara af mindre betydelse, om den ena eller andra orten kommer tidigare i åtnjutande af förmånen utaf afdelningskontor, men deremot anser jag det vara i hög grad önskligt, att alla, som äro intresserade för Sveriges riksbank, sträfva efter att låta riksbanken få i landets olika delar organ för sin verksamhet. Detta är icke något ortsintresse utan enligt min tanke ett intresse, som på det närmaste sammanfaller med intresset för att riksbanken måtte fylla sin uppgift.

Nu sade samme ärade talare, att riksbankens kontor i orterna icke tillföra riksbanken några så beskaffade säkerheter, som kunna anses vara egentlig guld-valuta, utan belåna värdepapper, hvilka icke sätta riksbanken i stånd att fullgöra sina förpligtelser med afseende å landets betalningsbalans till utlandet, och därför förklarade han sig för närvarande icke hafva något intresse för upprättande af afdelningskontor. Jag ber emellertid att med tillfredsställelse få konstatera, att den ärade talaren på samma gång uttalade sitt intresse för att riksbanken en gång skulle komma att intaga den ställning, hvilken reservanterna i sin reservation hafva angifvit såsom ensam innehafvande rättigheten att utgifva sedlar. Men, sade han, när riksbanken kommer i denna ställning, behöfver den icke hafva några afdelningskontor, ty då ingen annan kan utgifva sedlar, så lär det icke behöfvas att upprätta afdelningskontor för att få ut dessa sedlar i rörelsen. Jag ber att få till den ärade talaren hemställa, hvarifrån han hemtat mönstret för den bankorganisation, som han i sådant fall tänkt sig tillämpad här i landet. Det är väl sant, att när ingen annan utgifver sedlar, så behöfvas icke några afdelningskontor för att sprida riksbankens sedlar, men, mine herrar, det lär väl alltid förefinnas ett mycket stort behof af att dessa sedlar, hvilka då blefve det enda hufvudsakliga omsättningsmedel, hvaraf hela svenska folket skulle begagna sig, tillhandahölles i de skilda orterna utan allt för stor omgång och allt för stora olägenheter. Och därför är det allmänligen förhållandet i de länder, som hafva en ensam sedelutgifvande bank, att man låter sig angeläget vara att upprätta afdelningskontor af denna bank öfver allt i orterna, dels ur statsförvaltningens synpunkt, därför att staten alltid har stora summor samlade här och hvar i orterna, hvilka staten naturligtvis hellre bör hafva uppsamlade i sin egen bank än placerade i privat-

Om invrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.

(Forts.)

*Om inrättan-
de af nya af-
delningskon-
tor af riks-
banken.
(Forts.)*

bankerna, men dels och framför allt emedan man måste betjena rörelsen på ett bekvämligt sätt och tillhandahålla det omsättningsmedel, hvilket allmänheten behöfver dagligen och stundligen begagna. Icke lära vi kunna tänka oss, att landet skall vara belåtet med att riksbanken får monopol på sedelutgifning och sedermera blir sittande i Stockholm på sitt hufvudkontor och tänker, att allmänheten får skaffa sig sedlar bäst den gitter. Således tror jag, att den omständigheten, att riksbanken ensam har sedelutgifningsrätt, långt ifrån att föranleda dertill att behofvet af afdelningskontor blir mindre, bör för riksbanken och staten utgöra en förpligtelse att upprätta så många afdelningskontor, som för den allmänna rörelsen äro behöfliga.

Jag nämnde nyss, att den ärade talaren sade, att de valutor, som afdelningskontoren uppsamlade, icke vore af beskaffenhet att kunna gagna riksbankens uppgift att upprätthålla guldvalutan. Deri vill jag gifva honom rätt. Men, mine herrar, riksbankens förmåga att uppehålla guldvalutan beror för närvarande på helt andra omständigheter, och jag ber om ursäkt, om jag nödgas beröra vissa förhållanden, som kunna synas åtskilliga af herrarne vara abc i vårt bankväsende, men jag kan icke underlåta att göra det, på det att icke herrarne må taga för starkt intryck af hvad nämnde högt ärade talare anförde.

Jag anhåller då att få fästa uppmärksamheten derpå, att hvad som för närvarande utgör svårigheten för riksbanken vid upprätthållandet af guldvalutan, det är att riksbanken måste uthärda den starka konkurrensen med de enskilda bankerna i fråga om utgifvande af sedlar, eller det omsättningsmedel, hvaraf vi alla måste betjena oss i den dagliga rörelsen. Det är gifvet, att denna dagliga rörelse kräfver alltid ett visst belopp af omsättningsmedel. Det är icke möjligt att verkställa alla de transaktioner, som dagligen och stundligen ske i hela landet, utan att ett visst belopp af detta omsättningsmedel ständigt är utelöpande. Är det nu riksbanken, som håller utelöpande hela detta belopp af omsättningsmedel, ja då är allt väl bestäldt. Men för närvarande konkurrerar riksbanken i detta afseende med alla dessa 26 å 27 enskilda banker, som i olika delar af landet utgifva sedlar, så att riksbanken blir endast en af dessa 26 eller 27, som tillhandahålla sedlar. Nå väl, då är det ju alldeles gifvet, att riksbankens förmåga att hålla utelöpande sina sedlar derigenom blir ytterst begränsad. Om riksbanken för närvarande söker pressa ut ett större antal sedlar, så hafva de enskilda bankerna det lättaste tillfälle att samla upp dessa sedlar, ersätta dem med sina egna och sedermera presentera riksbankens sedlar i dess lucka och för dem begära guld; — och derpå hänger det. Det är så länge riksbanken icke har i sin hand att tillhandahålla den allmänna rörelsen detta minimum af utelöpande sedlar, hvaraf de dagliga transaktionerna behöfva betjena sig, som, såsom jag nämnt, riksbankens förmåga att skaffa tillgångar, hvilka kunna gälla mot utlandet, sättes på ett allvar-

samt prof. Men nu säger man, att denna bankens förmåga äfventyras äfven derigenom, att man upprättar ett eller annat ytterligare afdelningskontor. Detta är dock en uppfattning af bankförhållanden, som jag för min del icke kan acceptera. När vi inrätta ett nytt afdelningskontor, så förutsättes att detta afdelningskontor skall från riksbanken erhålla ett visst förlag, hvilket naturligtvis fordrar, att riksbanken skall hafva tillgång att bestrida detta förlag. Då ställer sig frågan sålunda: Eger icke riksbanken förmåga att bestrida förlag åt hittills varande afdelningskontor plus det, som reservanterna nu hafva tillstyrkt? Jag vill då erinra herrarne derom att, när fullmäktige i riksbanken hördes öfver detta förlag, svarade fullmäktige alls icke, att de tyckte att bankens tillgångar voro så kringskurna, att den icke kunde betjena det nya afdelningskontoret med förlag, utan de sade, att det existerar en slags öfverenskommelse sedan några år — en öfverenskommelse, om hvilken jag icke vet, huruvida den uttryckts på annat sätt än uti någon motivering — enligt hvilken nya afdelningskontor borde inrättas endast hvart annat år. Jag har emellertid icke deltagit i någon dylik motivering, och jag anser mig därför icke heller bunden deraf, lika litet som de öfriga reservanterna i bankoutskottet ansågo sig hafva någon dylik förpligtelse. Bankofullmäktige förmäna i allt fall, att det fins en sådan öfverenskommelse, men tyckas anse, att nästa år intet hinder möter för upprättande af ett nytt afdelningskontor. Nu frågar jag: om vi nästa år upprätta ett nytt kontor, hvarpå skulle då riksbankens större förmåga att förlägga det kontoret bero? Jo, icke på något annat, än att riksbanken skulle hinna förstärka sina fonder. Men huru förstärker riksbanken sina fonder? Blott och bart derigenom, att den får behålla bankovinsten eller någon del deraf. Nu hafva i fråga om bankovinsten fullmäktige förklarar, att hinder icke möter för denna riksdag att disponera öfver hela vinsten, i följd hvaraf deri måste ligga, att åtminstone i närvarande stund fullmäktige icke anse, att riksbankens fonder ej äro tillräckliga för att förse alla de afdelningskontor, som nu finnas. Om man nu i likhet med bankofullmäktige anser, att man nästa år kan inrätta ett nytt afdelningskontor, så förstår jag för min del icke, huru riksbanken skall kunna göra detta lättare nästa år, om icke riksbanken till nästa år fått tillfälle att förstärka sina fonder genom att reservera och för sig behålla någon del af bankovinsten. Då reservanterna nu föreslagit, att afdelningskontoret skall öppnas först nästa år, så, i fall riksbanken får behålla en del af såväl nästlidna års vinst som den vinst, hvilken uppkommer för det nu löpande året, lär det icke vara tvifvel om, att icke riksbanken har full förmåga att förlägga detta riksbankskontor, som vi reservanter önskat.

Är det åter så, att herrarne ämna nu disponera öfver *hela* bankovinsten för statsbudgeten och möjligen ämna göra så äfven nästa år, ja, då vill jag säga, att i så fall eger riksbanken icke

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.

(Forts.)

Om inrättan-
de af nya af-
delningskon-
tor af riks-
banken.
(Forts.)

med ett enda öre ökade fonder nästa år för att inrätta något nytt afdelningskontor, så att då eger den så kallade öfverenskommelsen eller hvad man behagar kalla den icke ett tecken till värde för framtiden. När man ställer sig på samma ståndpunkt som bankofullmäktige och anser det för temligen gifvet, att ett nytt afdelningskontor skall inrättas nästa år, då får jag säga, att frågan, huruvida man skall göra detta redan i år eller nästa år, blir helt och hållet beroende på, om man låter riksbanken behålla någon del af fjolårets och det nu löpande årets vinst för att dermed förlägga det nya afdelningskontoret. Sålunda tror jag icke, att man ur denna synpunkt har anledning att nu motsätta sig ett nytt afdelningskontor.

Den högt ärade talare, med hvilken jag nu särskildt syssel-satt mig, sade också, det han trodde, att riksbanken icke skulle lida någon egentlig skada genom att inrätta detta nya afdelningskontor, men att kan ansåg "varsamheten" bjuda att icke nu göra detta. Jag vill gifva honom rätt i att riksbanken icke lider någon skada af detta, och jag vill äfven själf vara med om varsamhet, men med erinran, att jag förutsätter, att en del af bankovinsten bör årligen reserveras för riksbankens egna ändamål, anser jag mig icke handla ovarsamt genom att tillstyrka kammaren att besluta inrättande af ett afdelningskontor i år.

Jag vill icke vidare ingå på utvecklande af betydelsen af den bankreform, som reservanterna antydt, men jag är alldeles fullt öfvertygad derom, att, sedan denna fråga nu så länge stått på dagordningen, det allmänna föreställningssättet inom vårt lands ledande kretsar allt mera och mera mognar för att låta denna reform inom en icke alltför aflägsen framtid blifva förverkligad. Likasom vi sett det helt hastigt inträffa i åtskilliga andra stora frågor, skall äfven här den mognade frukten snart låta sig plockas, och det skall äfven med afseende å denna fråga helt säkert icke dröja så synnerligen länge, innan vi få se sedelutgifningsrättens koncentring inom riksbanken blifva en verklighet. Detta kommer efter min tanke att inträda så snart, att det verkligen icke går an att vänta i två gånger elfva år med att inrätta afdelningskontor i de delar af riket, som för närvarande icke hafva sådana. Det är ju alldeles gifvet, att, när det blir fråga om att upprätta nya afdelningskontor, det skall möta vissa organisatoriska hinder att på en gång inrätta en massa sådana, därför att fullmäktige i riksbanken, som skola ombesörja detta, icke kunna på en gång syssel-sätta sig med anordnande af alla dessa kontor i olika orter. Det är därför mycket lyckligt och icke annat än i sin ordning, att Riksdagen icke gifver fullmäktige i uppdrag att annat än successivt upprätta sådana nya afdelningskontor. Jag skulle icke heller anse det påkalladt att inrätta mer än ett afdelningskontor om året, men äfven om vi skulle göra detta i hvar och ett af de återstående elfva länen med ett kontor om året, är jag öfvertygad att, innan dessa elfva år förflutit, det skulle vara slut med åt-

minstone denna kammares tålmodighet i fråga om undanskjutandet af den stora bankreformen. Denna reform måste komma vida tidigare, och därför är det af vigt att söka göra undan så mycket som möjligt i afseende å upprättande af nya afdelningskontor. Det är af denna anledning som jag här tillåter mig påyrka inrättandet redan vid denna riksdag af ett nytt afdelningskontor att öppnas under loppet af nästa år, och i fråga om valet af platsen har jag icke hört några synnerliga anmärkningar nu framställas. Jag ville endast mot talaren på norrköpingsbanken erinra, att, då han trodde, att det i någon mån varit ett missgrepp att inrätta ett afdelningskontor i Hernösand i stället för på någon annan plats inom länet, jag under min verksamhet i bankoutsnittet kommit i tillfälle att iakttaga, att afdelningskontoret i Hernösand utvecklade en omfattande verksamhet och att rörelsen der visat sig synnerligen stor, hvarför jag icke kan finna det annat än ganska välbetänkt, att man beslöt sig för att i Hernösand inrätta ett afdelningskontor, helst om man derjemte tager i betraktande det intresse, som ur den rena statsförvaltningens synpunkt alltid måste göra sig gällande, att få ett afdelningskontor förlagdt i länets residensstad.

Det är på grund af dessa skäl, som jag ber att få vidhålla det yrkande, som jag förut haft äran framställa.

I detta yttrande instämde Herrar *Amnéus*, *Nilson* från Lidköping, *Nyström*, *Hansson* i Solberga och *Hammarström*.

Herr friherre Åkerhielm: Herr grefve och talman! Den framstående ledamot af kammaren, som nyss slöt sitt anförande, gjorde mitt ganska korta yttrande den äran att dermed hufvudsakligen sysselsätta sig. Då han samtidigt framställde ett åskådningssätt, späckadt med mer eller mindre exakt återgifna citat af hvad jag yttrat, så är det nödvändigt, att jag utbeder mig kammarens benägna tillåtelse att få lof att upprepa mina ord och min verkliga bevisföring efter min egen uppfattning.

Jag kan icke förstå, att det är nyttigt för bankens verksamhet, att den ytterligare splittras på afdelningskontor i orterna. Det är häri jag skiljer mig från den siste ärade talarens uppfattning. *Han* säger, så vidt jag förstår honom rätt: riksbanken måste blifva den enda sedelutgifvande banken, och därför skall riksbanken skynda sig att på kortast möjliga tid inrätta elfva nya afdelningskontor. *Jag* säger: jag vill att riksbanken skall blifva den enda sedelutgifvande banken, men därför bör riksbanken med yttersta varsamhet se till, huruvida och i hvilken mån den kan sträcka ut sin verksamhet genom afdelningskontor, hvilka nemligen icke tillföra riksbanken papper, som kunna sätta den i stånd att öfvertaga de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt. Det är häri vi skilja oss. Min åsigt kan ju för öfrigt vara oriktig och den ärade talarens riktig.

Han gjorde mig den stora artigheten at frågat, hvarifrån jag

Om inrättandet af nya afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Om inrättan-
de af nya af-
delningskon-
tor af riks-
banken.

(Forts.)

hemtat mönstret till min bankorganisation. Det är ju icke jag, som föreslagit någon bankorganisation, utan det är den ärade talaren och reservanterna, som hafva föreslagit en ny bankorganisation. Jag skall icke kalla den *des*-organisation, ehuru den står den benämningen närmare än benämningen organisation. Mitt intresse är att kunna sammanhålla riksbanken och hålla den uppe i den styrka och ställning, att den kan fylla sin hufvuduppgift, som är *icke* att understödja möjligheten till mer eller mindre lättfångna lån i orterna, utan att kunna möta anspråken på guldvaluta, då allvarliga faror hota vårt land. Jag kan för min del icke finna annat, än att riksbanken i första hand måste söka upprätthålla de anspråk, som hufvudsakligen ställas på den samma, eller anspråken derpå, att riksbanken bör vara en förmedlare för hela den stora svenska krediten. Men nu säger man, att bankens tillgångar mycket väl tillåta inrättandet af ett nytt afdelningskontor, att öppnas under nästa år. Ja, jag tror visst icke, att riksbanken kommer att störtas för det, men jag anser ett sådant beslut gå i orätt riktning. Jag tror, att om man bifaller den högt ärade ledamotens och bankkunnige talarens yrkande att inrätta ett nytt afdelningskontor i Mariestad, att öppnas redan under nästa år, då kommer man nästa riksdag att mötas af nya anspråk på inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken, och den ärade talaren läser nog ej undandraga sig att stödja dem. Frågan är, om man ser saken i ögonen: skall man frångå den hittills följda goda principen att inrätta ett afdelningskontor blott hvartannat år, eller skall man, genom det beslut man nu går att fatta, gilla *den* principen, att ett nytt afdelningskontor af riksbanken bör inrättas hvarje år. Jag tror icke, att man bör gå in på den senare principen. Ty blifver den häfd, då läser ingen kunna motstå den, icke ens den ärade talaren.

Hvad jag nu sagt, grundar jag icke på *min* auktoritet, hvilken vid sidan af den ärade talarens icke kan väga jemnt upp, utan jag grundar det på bankofullmäktiges uttalande. Bankofullmäktige säga nemligen: "Fullmäktige hafva vid behandling af motioner om inrättande af nya riksbankskontor i orterna under de senare åren mer än en gång framhållit vigten af att härutinnan gå till väga med tillbörlig varsamhet, så att i regeln ett nytt sådant icke borde ifrågakomma oftare än hvartannat år." Alltså är det bankofullmäktiges auktoritet, jag för min del djerfves sätta högre än bankoutsrottets nuvarande ärade ordförandes. Jag kan visserligen deri misstaga mig, men jag djerfves göra det ändå.

Jag kan slutligen icke förstå, huru man kan säga, att här föreligger en *tyst öfverenskommelse*. "Möjligen i någon motivering." Ah nej, så är icke förhållandet. Här föreliggas riksdagsbeslut tid efter annan, och riksdagsbeslut kan åtminstone jag för min del icke anse för några tysta öfverenskommelser. Det är för mig tydligt och klart - jag vågar lugnt påstå det - att, då Riksdagen under en följd af år beslutit sådana bestämmelser, här icke

föreligger någon tyst öfverenskommelse, utan ett tydligt och öppet uttalande, hvilande på grundade skäl. Jag finner därför ingen anledning att frångå Riksdagens beslut. Då jag icke heller af den ärade talarens anförande rubbats i min uppfattning af föreliggande fråga, djerfves jag vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Herr Themptander: Till svar på den siste högt ärade talarens anförande ber jag få hemställa, huruvida det kan vara skäl att gifva denna fråga så storartade dimensioner, som han gjort, då han säger, att jag vill införa desorganisation i afseende på riksbanken genom mitt intresse för ett hastigare inrättande af afdelningskontor. Mine herrar! Om man inrättar afdelningskontor af riksbanken hvartannat år eller hvart år, det är verkligen icke någon principiell fråga af den stora betydelse, som den siste ärade talaren tycktes anse. Den frågans besvarande beror uteslutande på, huruvida riksbankens fonder äro tillräckliga för att inrätta ett nytt afdelningskontor hvart år eller hvartannat, och svaret på den frågan åter är att söka i en annan fråga, nemligen huru Riksdagen vill förfara med riksbankens vinst för hvarje år. Vill Riksdagen låta riksbanken behålla någon mera afsevärd del af bankovinsten, då är jag för min del fullkomligt öfvertygad, att inrättandet af nya afdelningskontor kan ske oftare än hvartannat år. Skiljaktigheten mellan den högt ärade talaren och mig torde efter min tanke bestå deri, att — då vi båda intressera oss för den stora reformen, att riksbanken ensam skall utgifva sedlar — jag ser denna reform närmare förestående än den ärade talaren. Han ser den i ett längre fjerran och därför anser han, att vi hafva tid att gå långsammare till väga i afseende på inrättandet af afdelningskontor. Men jag hoppas, att både han och jag skola få den tillfredsställelsen att se denna vår älsklingstanke om sedelutgifningsrättens koncentrerande realiserad inom en ej alltför aflägsen framtid, och då hafva vi ju båda anledning att vara glada, om riksbanken är i tillfälle att när så sker omedelbarligen kunna genom sina afdelningskontor i de olika delarne af vårt land utöfva sin tillbörliga verksamhet.

Hvad åter beträffar den öfverenskommelse, man talar om, kan jag icke anse några synnerligen bindande skäl förefinnas för Riksdagen i detta fall. Ty beslutet om de afdelningskontor, som hittills blifvit inrättade, hafva ju merendels tillkommit genom gemensam votering; och för riksdagsbeslut, som tillkommit på sådant sätt, kan man i allmänhet icke söka stöd i någon motivering. Jag tror därför, att vi, som önska ett nytt afdelningskontors inrättande nu, icke behöfva hysa någon fruktan för att genom ett sådant beslut komma i kollision med något i detta ämne förut fattadt riksdagsbeslut eller något uttryck af Riksdagens åsigt, som vi icke skulle hafva full frihet att nu lemna å sido.

Om inrättan-
de af nya af-
delningskon-
tor af riks-
banken.

(Forts.)

Herr vice talmannen Danielson: För min del tycker jag; att denna fråga ställer sig något annorlunda, än man egentligen tänker sig. Då nemligen bankoutskottet icke ännu yttrat sig öfver Kongl. Maj:ts förslag om bankovinstens användande för statsregleringen, så anser jag, att, innan denna fråga om afdelningskontoren afgöres, vi först böra veta, huruvida bankofullmäktige anse sig kunna inrätta ett sådant kontor, utan att riksbanken behöfver behålla någon del af bankovinsten. Ty det förefaller mig, att om man för upprättandet af ett afdelningskontor måste åtaga sig en beskattning, d. v. s. om icke statsverket därför skulle få tillgodogöra sig bankovinsten, då bör man icke för i år åtminstone slå in på denna väg. Frågan hade därför enligt min tanke icke bort förekomma till afgörande, förr än bankoutskottet svarat på frågan om bankovinstens användande, och Riksdagen deröfver fattat sitt beslut. Jag tror således, att, i fall herrarne hålla på den uppfattningen, att ett afdelningskontor i år bör inrättas, det är klokast att återremittera ärendet till bankoutskottet för att få veta, huruvida kontoret kan inrättas, utan att riksbanken för den skull behöfver behålla någon del af bankovinsten. Ty skulle det behövas, då tror jag vi skulle blifva missnöjda — då vi komma till statsregleringen — om vi för denna orsaks skull finge åtaga oss ökad beskattning. Jag skall därför taga mig friheten hemställa, huruvida icke herrarne anse det lämpligt, att frågan återremitteras och hålles öppen, till dess man får den andra frågan om bankovinsten afgjord. Herr talman, jag anhåller om återremiss af den nu föreliggande frågan.

Herr Zetterstrand: Jag vill endast tillkännagifva, att den synnerligen sakrika diskussion, som nu förts, häft de betänkligheter, jag förut hyst angående inrättande af afdelningskontor af riksbanken oftare än hvarannat år. Jag kommer därför att rösta för bifall till reservanternas förslag.

Herr friherre Åkerhielm: Jag vill endast nämna, att, då Första Kammaren redan fattat beslut i förevarande fråga, en återremiss icke gerna kan vara till gagn. Jag tror därför, att det är bäst, att vi nu bestämma oss antingen för det ena eller andra yrkandet. En återremiss skulle ju för närvarande icke föranleda till annat, än att bankoutskottet afgäfve ett utlåtande, deri andra kammaren anmodades att i ärendet fatta beslut.

Herr vice talmannen Danielson: Efter de upplysningar, som lemnats af den föregående ärade talaren, inser jag naturligtvis att det icke är något skäl att hålla på en återremiss. Jag ber därför att få återtaga detta mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen proposition å hvartdera af de båda återstående yrkandena.

nemligen *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till det af herr Themptander under öfverläggningen framställda förslag; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande, nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Den, som, beträffande bankoutskottets nu föredragna utlåtande n:o 5, bifaller herr Themptanders under öfverläggningen framställda förslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

Omröstningen visade 139 ja mot 72 nej; hvadan kammaren beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 3.

Föredrogs och bifölls bevillningsutskottets memorial n:o 11, med förslag till sammanjemkning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 5 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om dels framläggande för Riksdagen af förslag angående inrättande af en frilagersinstitution och dels föranstaltande af utredning beträffande frågan om inrättande af en svensk frihamn vid Öresund.

§ 4.

Likaledes bifölls lagutskottets härefter, hvart för sig, föredragna utlåtanden:

n:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 17 § i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875 samt till lag angående upphäfvande af gällande stadganden om förnyadt uppläsande i kyrka af vissa äldre författningar; och

n:o 32, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tiden för allmänna författningars trädande i kraft.

§ 5.

Till kammarens afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående kungörelsens uppläsande i kyrka.

Genom en den 15 sistlidne december aflåten proposition,

Omförslag till lag angående kungörelsens uppläsande i kyrka.

Om förslag till lag angående kungörelser uppläsande i kyrka.
(Forts.)

n:o 19, som till lagutskottet hänvisats, hade Kongl. Maj:t, under återopande af propositionen bifogade, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, jemlikt § 87 regeringsformen, föreslagit Riksdagen att antaga följande af kyrkomötet, på sätt propositionen jemväl bilagda kyrkomötets skrifvelse utvisade, för dess dess del godkända

Förslag

till

lag angående kungörelser uppläsande i kyrka.

Med upphäfvande ej mindre af hvad i 2 kap. 5 § kyrkolagen stadgas om uppläsande i kyrka af kungörelser angående världsliga angelägenheter än äfven af 10 § i resolutionen på allmogens besvär den 9 december 1766 och förordningen den 8 maj 1849 förordnas som följer:

1 §.

Förutom i de fall, då enligt lag eller författning eller enligt bestämmelse i kyrkohandboken kungörelse skall uppläsas i kyrka, skall sådan uppläsning ega rum allenast när Konungen eller dess befallningshafvande derom särskildt förordnar; dock ege församling, genom beslut å kyrkostämman, medgifva, att jemväl enskildes tillkännagifvanden må, der sådant äskas, i kyrka kungöras, vederbörande prest obetaget att vägra uppläsning af tillkännagifvande, som i anseende till innehåll eller affattning finnes dertill otjenligt.

2 §.

Kungörande, hvarom i 1 § sägs, skall ske från predikstolen, dock först efter det gudstjensten afslutats, der ej kyrkohandboken annorlunda bestämmer.

Utskottet hemställde, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman, mine herrar! Då, derigenom att de två föregående lagutskottsutlåtandena af kammarerna bifallits, stora lättnader i afseende på uppläsande i kyrka af allmänna författningar och kungörelser bereds presterskapet, vill jag, då detta lagutskottets utlåtande, n:o 33, med förslag till lag angående kungörelser uppläsande i kyrka, nu föreligger till behandling, yttra mig något i afseende på de förhållanden, som möjligen kunna komma att inträffa, för den händelse föreliggande lagförslag blefve af Riksdagen antaget.

Under öfver ett århundrade ha framställts önskningsmål om ändring i afseende på kungörelser uppläsande i kyrka. Dessa ändringar ha dels afsett, hvilka personer skola uppläsa kungörel-

serna, och dels hvilka kungörelser skola uppläsas. Allt sedan 1818 ha vid åtskilliga riksdagar framställts förslag derom, att verdsliga författningar, beslut och underrättelser skulle först, när gudstjensten vore fulländad, af presten från predikstolen meddelas. I anledning deraf utfärdades förordningen den 8 maj 1849, som föreskref, att med undantag af bönedagsplakat, hvilka, såsom varande af religiös egenskap, efter predikan och näst efter bönen "Fader Vår" finge uppläsas, alla andra kongl. förordningar och auktoritetens samt enskilda personers kungörelser skulle omedelbart efter gudstjenstens slut från predikstolen af presten uppläsas i den ordning, som dittills vore föreskrifven.

Om förslag till lag angående kungörelsers uppläsande i kyrka.

(Forts.)

Nu har i 1 § af det föreliggande lagförslaget föreslagits, att "förutom i de fall, då enligt lag eller författning eller enligt bestämmelse i kyrkohandboken kungörelse skall uppläsas i kyrka, skall sådan uppläsning ega rum allenast när Konungen eller dess befallningshafvande derom särskildt förordnar; dock ege församling, genom beslut å kyrkostämman, medgifva, att jemväl enskildes tillkännagifvande må, der sådant äskas, i kyrka kungöras, vederbörande prest obetaget att vägra uppläsning af tillkännagifvande, som i anseende till innehåll eller affattning finnes dertill otjenligt."

Man finner, att vid 1868 års kyrkomöte väcktes flera motioner i denna fråga och att Kongl. Maj:t med anledning deraf framlade för 1873 års kyrkomöte ett förslag till förändradt sätt för offentliggörande i kyrka af allmänna författningar och kungörelser samt enskilda tillkännagifvanden. Enligt detta förslag skulle sådana kungörelser, om hvilkas uppläsning i kyrka vore i grundlag eller i förordningarna om kyrkostämman och prestval stadgad, äfvensom lysningar till äktenskap, bönedagsplakat samt i öfrigt alla meddelanden i kyrkliga angelägenheter fortfarande af tjänstförrättande *prest* i dittills stadgad ordning offentliggöras; hvaremot andra kungörelser eller handlingar, hvilka borde allmänheten i kyrka delgifvas, skulle efter högmessogudstjenstens slut offentliggöras *antingen af presten från predikstolen eller, under hans tillsyn, af klockaren eller annan af presten derom anmodad tjenlig person.* Detta lagförslag godkändes äfven af högsta domstolen. Således se herrarne, att i det då framlagda förslaget finnas bestämmelser, och tydliga uttalanden, som det nu framlagda saknar. När nu ett sådant önskningsmål så ofta framställts, och jag i detta lagförslag icke finner något som helst, som gifver ledning för *huru* och *hvem* som skall offentligen uppläsa hvad som kan ifrågakomma, utom i de fall, då Konungen eller dess befallningshafvande särskildt derom förordnar, så återstår endast för församlingen att besluta, huruvida den sjelf vill bestämman, att kungörelsen skall läsas upp i kyrkan eller icke. Nu kunna vi tänka oss det förhållande, att församlingen utser en person, som skall verkställa uppläsandet af kungörelser och dylikt, ehuru det i förut framställda förslag framhållits, att presten skulle verkställa uppläsningen, men i det nu föreliggande förslaget nämnes icke ett ord om det skall ske

Om förslag till lag angående kungörelsers uppläsande i kyrka.
 Forts.) af presten eller någon annan, utan endast att församlingen eger rätt att besluta om uppläsningen i kyrkan af enskilda tillkännagifvanden. Men, mina herrar, det står icke *hvem* som skall verkställa uppläsandet. Uti andra paragrafen af det framlagda förslaget står det visserligen att kungörandet skall ske från predikstolen, men icke af hvem.

Jag vet nu icke huruvida kyrkohandboken förbjuder, att någon annan person än presten får uppläsa från predikstolen kungörelser eller författningar, men om så icke är förhållandet, synes det mig vara en temligen stor oegentlighet att antaga ett lagförslag, som saknar nödiga bestämmelser, alldenstund vi i nuvarande författningar hafva klara sådana. För min del kan jag ej bidra till en lags antagande, som jag tydligen ser att allmänheten kan bli lidande genom. Först i sista delen af denna paragraf, då frågan om vägran att uppläsa tillkännagifvanden förekommer, nämnes ordet prest; momentet har följande lydelse: "vederbörande prest obetaget att vägra uppläsning af tillkännagifvande, som i anseende till innehåll eller affattning finnes dertill otjenligt."

Jag undrar just, huru man skulle kunna komma till rätta med en prests omdöme, då han möjligen vägrar uppläsning af hvarje kungörelse, som afser t. ex. auktionsförrättningar, hvilka innehålla mycket som prester kunna anse otjenligt. Har församlingen beslutit, att den får uppläsa, men presten finner den otjenlig, så har han rätt att förhindra uppläsandet, hvaraf blir följden, att församlingen får med sådana kungörelser aflägsna sig från kyrkan till den möjligen långt derifrån liggande sockenstugan.

Huru församlingarna komma att reda sig i dylika fall är svårt att förstå.

Jag har visserligen intet emot att uppläsandet af kungörelser öfverlåtes jemväl åt andra personer än prester, men i sådant fall skulle jag helst vilja ansluta mig till det af Kongl. Maj:t vid 1873 års kyrkomöte framlagda förslag, som innehöll, att sådana kungörelser eller handlingar, hvilka borde allmänheten i kyrka delgifvas, skulle efter högmessogudstjenstens slut offentliggöras, antingen af presten från predikstolen eller, under hans tillsyn, af klockaren eller annan af presten derom anmodad tjenlig person, med ett litet tillägg: *derest icke församlingen annorlunda bestutar.*

Hade nu dessa ord intagits i lagparagrafen, så hade saken varit alldeles klar, men nu ställer sig frågan för mig temligen dunkel. Och när jag tänker på huru det mången gång kommer att gestalta sig i landsortskommunerna, och huru derstädes ganska svåra förhållanden komma att uppstå, derest kammaren antager denna lagparagraf i oförändradt skick, så skall jag, herr talman, tillåta mig, då jag icke vågar framställa något ändringsförslag, att yrka rent afslag å paragrafen.

Herr Bruzelius: Herr talman, mine herrar! Sedan länge har såväl inom Riksdagen som i kyrkomötet vid upprepade till-

fällen behandlats frågan om inskränkning i uppläsandet från predikstolen af världsliga kungörelser, hvilket publikationssätt i större eller mindre mån inom vårt land användts sedan århundraden tillbaka.

Nu har, enligt min uppfattning, uti förevarande kongl. förslag en behöflig begränsning i förevarande afseende skett och förslaget går sålunda i den önskade och önskvärda riktningen.

Enligt förslaget är nemligen *åt församlingen öfverlemnadt* att afgöra, huruvida enskilda tillkännagifvanden hädanefter må uppläsas i kyrkan eller icke.

Tillägget att, om vederbörande prest finner att ett visst tillkännagifvande med afseende å innehållet eller affattningen befinnes vara otjenligt att i kyrka uppläsas, presten fortfarande, såsom hittills, må ega rätt att vägra uppläsandet synes mig välbetänkt.

Denna bestämmelse kan jag således för min del icke annat än gilla, och jag tror, att presterskapet nog skall veta att i detta fall handla varsamt. Skulle i något enstaka fall prest utan skäl vägra uppläsande af en kungörelse, så lärer det icke vara svårt att derutinnan vinna rättelse; ty prestens bedömande af en kungörelses för uppläsande i kyrka lämpliga eller olämpliga innehåll och affattning sker under tjenstemannaansvar.

Den förre ärade talaren framhöll såsom en brist i lagförslaget, att det icke fans någon bestämmelse om *hvem*, som skulle uppläsa dessa kungörelser.

Jag föreställer mig att då dessa kungörelser skola läsas upp från *predikstolen* efter högmessogudstjenstens slut, så blir det presten, som kommer att verkställa uppläsandet, och skulle — emot förmodan — någon gång så icke blifva fallet, så vet jag icke hvad skada som derigenom skulle uppstå. Hufvudsaken är, icke *hvem* som läser upp kungörelsen, utan *att* den blir uppläst.

Då jag icke kan dela den föregående ärade talarens farhågor, att presterskapet i oträngdt mål skall vägra uppläsande af sådana kungörelser, som verkligen äro af det innehåll och den affattning, att de böra uppläsas i kyrka; *då* jag vidare anser, att man genom antagande af detta förslag tillmötesgår en önskan, som mångtaliga gånger framstälts, *samt då* denna önskan löses på ett, enligt min tanke, tillfredsställande sätt i det kongl. förslaget, så skall jag, herr taiman, taga mig friheten anhålla att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr *Scensson* från Karlskrona instämde häruti.

Herr *Johnsson* i Bollnäs: Jag är icke någon vän af att alla möjliga publikationer skola uppläsas från predikstolen och jag skulle gerna vilja befria presterskapet ifrån skyldighet att från predikstolen uppläsa sådana, men jag tror dock, att man i detta fall bör gå så pass varsamt tillväga, att man icke allt för mycket försvärar fullgörande af vissa i lag stadgade bestämmelser. En olägenhet har nyss blifvit afhjelpt genom det beslut kammaren

Om förslag till lag angående kungörelsers uppläsande i kyrka.

(Forts.)

*Om förslag till
lag angående
kungörelser
uppläsande
i kyrka.
(Forts.)*

fattade i afseende å lagutskottets förslag angående förnyadt uppläsande i kyrka af vissa äldre af Kongl. Maj:t utfärdade författningar och förordningar, men om nu detta förslag vinner Riksdagens bifall, så skulle, såsom det heter, församlingarna sjelfva på kyrkostämman kunna besluta hvilka kungörelser, som skola uppläsas, men presten är dock oförhindrad att i alla händelser vägra uppläsandet. Jag vill då erinra om bestämmelsen i kongl. förordningen angående kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, der det heter, att protokoll å hållen kommunalstämma skall nästa söndag eller helgedag, då gudstjenst hålles, uppläsas från predikstolen. Om prest nekade att uppläsa ett kommunalstämmoprotokoll, och jag kan icke se något hinder därför med den affattning förslaget i första delen af §:en erhållit, huru skulle då ett kommunalstämmobeslut taga till sig laga kraft? Beslutet skall ju, såsom vi veta, uppläsas från predikstolen. Kungörelse för stämmas hållande är prest skyldig att, enligt förslaget, uppläsa, enär en sådan kungörelse är, som det heter i förslaget, grundad på lag eller förordning. Men ett kommunalstämmoprotokoll är icke en kungörelse, och det kan sättas i fråga om prest är skyldig uppläsa sådant protokoll derest kyrkostämman icke derom fattat beslut. Jag anser därför, att Kongl. Maj:t hade bort på samma gång framlägga förslag om sådan ändring i förordningen angående kommunalstyrelse på landet, att de af mig antydda oegentligheter blifvit afhjelpade.

Jag skall icke göra något yrkande, men jag tror, att lagutskottet bort beakta detta förhållande. Då i öfrigt en stor del af de bolagsordningar, som äro af Kongl. Maj:t och länsstyrelserna fastställda, innehåller bestämmelser derom, att kungörelser skola uppläsas från predikstolen, så borde också presterskapet hafva skyldighet att uppläsa dylika kungörelser.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Östergren: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag har ganska föga att tillägga till hvad herr Bruzelius nyss yttrat. Jag vill endast fästa den siste ärade talarens uppmärksamhet derpå, att han helt och hållet missförstått lagförslaget, då han anser, att en prest skulle kunna vägra uppläsande af ett kommunalstämmobeslut. Det står ju tydligt i förslaget, att allt skall uppläsas, som enligt lag eller författning eller enligt bestämmelse i kyrkohandboken skall kungöras. I detta afseende gör det föreliggande förslaget ingen ändring i nu gällande lag. Den enda förändringen är den, att det öfverlemnas åt församlingarna sjelfva att besluta, huruvida enskilda personers tillkännagifvanden skola få uppläsas eller icke. I det afseendet har det framställts olika önsknningar från olika håll, och det har till och med äfven från landskommuner hos Kongl. Maj:t petitionerats om upphörande af enskilda kungörelser uppläsande i kyrkan.

Om nu den föreslagna lagen antages, så blifver den sannolika

följden den, att uppläsandet af enskilda kungörelser kommer att upphöra i städerna, likasom i de landskommuner, som hafva tidningar eller andra publikationssätt att tillgå.

Den första talaren gjorde anmärkning mot stadgandet i 1:a § sista punkten, som innehåller att det vore vederbörande prest obetaget att vägra uppläsning af tillkännagifvande, som i anseende till innehåll eller affattning finnes dertill otjenligt.

Denna anmärkning gifver mig anledning att fästa kammarens uppmärksamhet på, att detta stadgande ingalunda är nytt. Det öfverensstämmer fullkomligt med hvad redan nu är stadgadt. I den kyrkolagsparagraf, som genom förslaget skulle i viss mån ändras, nemligen § 5 kap. 2, heter det, att enskilda kungörelser, som få uppläsa i kyrkan, skola vara "tjenliga" att från predikstolen uppläsa. Och flera derefter utkomna författningar utmärka, att presterskapet har rättighet att vägra uppläsandet, om kungörelsen anses otjenlig. Den sista af dessa författningar är cirkuläret af den 12 augusti 1812, deri det heter, att enskildes kungörelser i ekonomiska ämnen skola i så god tid, och förrän gudstjensten begynt, till presterskapet aflemnas, att presten må kunna pröfva deras tjenlighet att i kyrkan uppläsa.

Herr vice talmannen Danielson: Herr talman, mine herrar! Då lagutskottet enhälligt tillstyrkt den kongl. propositionen, så tror jag verkligen, att det vore skäl, att också kammaren bifölle densamma. Denna länge omtvistade fråga har varit före vid så många riksdagar och i öfrigt behandlats, såsom vi veta, så omsorgsfullt; och det har varit ett önskemål att få någon ändring i detta fall. Och jag kan icke se, att detta kan lösas på bättre sätt. Ty man får väl erkänna, att kungörelsens uppläsande i kyrkan t. ex. i städerna är der föråldradt, enär der uppläses ett fåtal kungörelser, och det är ju naturligt, ty städerna hafva sina tidningar att tillgå. Så kan också vara förhållandet i många fall i landsortskommuner, som ligga nära städer eller andra mera befolkade orter; de hafva mindre behof af kungörelsens uppläsande i kyrkan. De mera aflägsna orterna kunna ju hafva större behof af sådant uppläsande. Och hvad är då riktigare än att kyrkostämman får ordna detta efter förhållandena på hvarje ort. Det är väl det allra rättigaste. Presten är då ansvarig för att dessa kungörelser uppläsa och blifva offentliggjorda i kyrkan. Det är icke, såsom den förste ärade talaren yttrade, obestämdt, om presten eller någon annan skall uppläsa kungörelsen. Det är ju tydligt, att presten skall göra det. Ty enligt vår kyrkohandbok gifves det ingen anledning till, att någon annan än presten kan gå upp på predikstolen under eller omedelbart efter pågående gudstjenst och uppläsa kungörelserna utan att han handlar på prestens vägnar och ansvar.

Detta förslag, synes mig, är det bästa till lösning af frågan, som vi hafva haft före på länge. Förslaget om kungörande medelst

Om förslag till lag angående kungörelsens uppläsande i kyrka.
(Forts.)

Om förslag till
lag angående
kungörelsers
uppläsande
i kyrka.
(Forts.)

anslag var i högsta måtto olämpligt; och likaså olämpligt vore det att i kyrkan läsa upp kungörelser, som icke äro af vigt för den stora allmänheten, utan då är det väl mycket riktigare, att församlingen själf i detta fall får besluta. Jag tror, att Riksdagen bör söka lösa denna fråga. Och att vi kunna lösa den på bättre sätt än nu föreligger, det synes mig för närvarande ej möjligt. Jag vill därför yrka bifall till utskottets förslag och tror, att vi då åstadkomma ett lagom och rätta oss efter det fall, hvartill särskilda förhållanden gifva anledning.

Jag skall därför be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bexell: Jag vill blott tillkännagifva, att jag kommer att rösta för afslag.

Jag är öfvertygad om, att om denna paragraf antages, det skall föranleda till tvister såväl församlingsmedlemmarna emellan som mellan presten, som får stor magt, och församlingen. Då kommer ett fåvalde att dominera, som möjligen icke vill hafva uppläst på predikstolen vissa saker, det kan vara om valmöten eller dylikt, och sådant kan blifva till stort förfång. För öfrigt anser jag, att det finnes många prester, som verkligen behötva kungörelserna för att locka åhörare till kyrkan.

Herr Hedin: Jag vill icke lägga mig synnerligt mycket i frågan. Men nog förefaller det mig särdeles anmärkningsvärdt, att man kan påstå, att det föreliggande förslaget innebär den bästa tänkbara lösningen af frågan. Jag ber kammaren hafva godheten att väl väga dessa ord, som motsäga hvad den näst siste talaren anförde, att det blir kyrkostämman, som får sakens ordnande i sin hand, dessa ord nemligen *“vederbörande prest obetaget att vägra upplösning af tillkännagifvande, som i anseende till innehåll eller affattning finnes därtill otjenligt.”* Det är således presten, som har den sista och afgörande magten; och jag frågar, om det är möjligt att formulera en fullmakt för godtycket i en mera vidsträckt affattning, än orden fått här i de två sista raderna i 1 § af det föreliggande förslaget? När det yttrades nyss af en ärad ledamot af lagutskottet, att presten komme att handla under embetsmannansvar, så gjorde jag mig sjelf den frågan, hvad jag skulle väga mig på att döma en prest till, öfver hvilken jag förutsättningsvis vore domare i ett sådant fall. Och jag gaf mig sjelf det svaret: han har fått här fullständig rätt att efter sitt subjektiva omdöme afgöra, hvad han finner till innehåll eller affattning otjenligt, och när han fått den fullmagten, så är det orimligt att anklaga honom och ännu orimligare att därför döma honom till ansvar. Om man kommer och anmäler att han har — hvilket man finner illa gjordt af honom — vägrat att uppläsa en till affattningen oklanderlig kungörelse om t. ex. en skarpskytteöfning eller att han har vägrat att uppläsa en äfven till innehåll och affattning oklanderlig kungörelse om ett liberalt valmöte, un-

der det han alls icke tvekat att uppläsa kungörelser angående — patriotiska tullmöten o. s. v., så ser jag sannerligen icke, att någon domstol kan med godt samvete döma honom på en sådan anmälan. Han har fått fullmakt till det fullständigaste godtycke. Och kammaren må nu pröfva, om en sådan lagparagraf skall i en fråga, som väl ändå icke är så högt öfver menskligt bemödande att lösa, — om den verkligen skall anses för det förträffligaste sätt att lösa en så gammal fråga.

Om förslag till lag angående kungörelser uppläsande i kyrka.
(Forts.)

Det är icke så alldeles gammalt och häfdvunnet detta, som chefen för justitiedepartementet antydde. Ty en så vidsträckt fullmakt för godtycket som detta: "i anseende till innehåll eller affattning finnes dertill otjenligt", det finnes icke i kyrkolagen och icke heller i det åberopade cirkuläret af år 1812, hvilket för öfrigt är något annat än en lag åt hvilken riksdagen genom sitt beslut skulle gifva sin konsekration.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman! Med anledning af hvad representanten på kristianstadsbänken yttrade skall jag be att få säga några ord. Han sade, att det skulle ligga på prestens ansvar att uppläsa kungörelserna eller icke. Jag kan för min del icke se, att det finnes i detta lagförslag det ringaste uttalande derom, att det skulle kunna föranleda till något ansvar för presten, derest han uraktläte det. Såsom herr justitieministern påpekade, är det, att kommunerna skulle få rätt att bestämma öfver uppläsandet af de särskilda kungörelserna, nog ett godt steg framåt, men då det icke står något om *hvem* som kan åläggas att uppläsa kungörelserna, så är jag lika otillfredsställd med allt som blifvit sagt. Efter nu gällande författningar åligger det presten att uppläsa vissa författningar, men han har också enligt gällande författningar rätt att urskilja vissa kungörelser. Härom handla författningar, som jag icke har till hands; men jag minnes, att vid folksamlingar i ett och annat fall, som kan leda till skada för församlingen, har presten enligt ett kongl. bref rätt att vägra uppläsning. När nu ett sådant stadgande verkligen förefinnes, då anser jag icke nödigt, att man antager detta lagförslag, utan jag vidhåller fortfarande mitt yrkande om afslag.

Herr Redelius: Jag hade verkligen icke ämnat att begära ordet i denna fråga, som synes mig ganska liten. Men på grund af det motstånd, som den oväntadt nog rönt från åtskilliga håll, anser jag mig pligtig att uttala, huru jag ser detta lagförslag. Mig synes, att i allt väsentligt är innehållet detsamma som vår nuvarande lag innehåller, med den icke obetydliga förändring likväl, att det skulle tillkomma kyrkostämman att medgifva, om enskildes kungörelser skulle få uppläsas eller icke. Och detta är någonting, som går i samma riktning, hvarför denna kammare, så vidt jag kan erinra mig, förr uttalat sig. Beträffande hvad

*Om förslag till
lag angående
kungörelser
uppläsande
i kyrka.
(Forts.)*

lagen stadgar, ber jag få erinra ledamoten deruppe på gefleborgsbänken ordalydelsen i lagförslaget: "enligt lag eller författning". Om nu i kommunallagen eller någon annan lag står föreskrifvet, att något protokoll eller dylikt skall uppläsas, så är det ovilkorligen prestens skyldighet att göra det. Han kan icke undandraga sig det; annars begår han embetsfel. Alltså från den sidan möter det inga betänkligheter. Det är oförändradt. Likaså är det med afseende på den anmärkta bristen, som den siste talaren omnämnde, att det icke skulle stå angifvet *hvem* som skulle uppläsa kungörelserna. Här står dock: "vederbörande prest". Skulle det kunna betyda någon annan? Kanske klockaren eller kyrkstöten skulle göra det? Det kan väl icke den föregående talaren tveka om, hvem som har ansvaret för uppläsningen. Det gjorde icke talaren på stockholmsbänken. Han tvekade icke om hvem som skulle verkställa uppläsningen. Men han tyckte sig hafva märkt, att lagförslaget skulle kunna föranleda till godtycke af vederbörande prest. Han trodde, att det skulle öfverlemnas åt denne att efter sitt subjektiva omdöme uppläsa eller icke.

Jag får säga, att jag icke förstår den anmärkningen. Ty hvad som efter denna § skall betecknas såsom "otjenligt till innehåll och affattning", trodde jag icke var så subjektivt, att endast presten skulle ega förmåga att bedöma det, och att hans omdömesförmåga härvidlag vore så vidt skild från församlingsbornas, att de rent af skulle vara hvarandra motsatta.

Och om dessutom någon gång, förunderligt nog, så skulle inträffa, så står det i församlingens skön att begära en kyrkostämman och der fatta beslut, att så och så beskaffade kungörelser enligt dess åsigt böra uppläsas, och då skall det väl vara synnerligen otjenliga kungörelser, om presten skall anse sig af embetspligt förhindrad att efterkomma beslutet.

Vidare ber jag att få påpeka, att denna prestens pröfningsrätt icke gäller alla kungörelser, utan endast enskilda. Denna pröfningsrätt är dessutom redan nu gällande lag.

Jag kan icke finna, att det anmärkta förhållandet innebär någon betänklighet, och icke heller tror jag, att denna anmärkning från den talaren sväfvar så högt öfver vanliga människors förstånd, att de icke skulle kunna bedöma saken. Jag tror, att den är lätt att bedöma, och jag anhåller fortfarande om bifall till det föreliggande betänkanudet.

Herr vice talmannen Danielson: Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af talaren på stockholmsbänken, att det här vore fråga om att i presternas händer lägga en obehörig rätt. Men denna pröfningsrätt har ju presten redan nu enligt gällande bestämmelser. Jag har sjelf erfarit, huru en prestman i detta afseende kan gå till väga. I den församling, jag tillhör, hade vi för flera år sedan en prest, som, då det föll honom in, helt enkelt lät bli att läsa upp vissa kungörelser, emedan de efter hans upp-

fattning voro otjenliga, ehuru sådant ej blef utredt. Mig synes att det är lämpligt, om kyrkostämman får rätt att besluta hvilka enskilda kungörelser böra uppläsas, så att presten icke får handla efter sin uppfattning.

Jag hemställer äfven till de herrar, som äro från städerna och sitta i sina varma kyrkor, huruvida de icke vilja egna oss en vänlig tanke och förskona oss på landsbygden att t. ex. vintertiden sitta timtal i våra kalla, dragiga kyrkor och åhöra uppläsandet af kungörelser, som församlingen icke kan hafva stor nytta af.

För min del ser jag, som jag i mitt förra anförande nämnde, ingen bättre utväg, än att församlingen sjelf får bestämma, om och hvilka enskilda kungörelser få uppläsas eller icke. Jag tror icke, att presten kommer att trotsa ett sådant beslut af församlingen; och skulle det förekomma kungörelser af den besynnerliga art, att de icke lämpa sig för uppläsande, så tror jag icke, att det skall vara synnerligen många; och det kan ju ej heller vara skäl att kungöra sådana.

Jag är öfvertygad om, att det icke kommer att ske större missbruk hädanefter än hittills i detta afseende, men väl skulle man få frågan reglerad efter de olika ortförhållandena, och deröfver har väl ingen skäl att klaga.

Jag yrkar bifall till förslaget.

Herr Bruzelius: Herr Hedin frågade, om man ansåge det nu föreliggande förslaget innebure den bästa lösningen af denna fråga. Det vill jag visst icke påstå. Det kan nog finnas bättre sätt att lösa den. Men jag vill påstå, att i detta fall liksom annars man bör akta sig för att låta det bästa blifva fiende till det goda. Enligt mitt förmenande går detta förslag i den rätta riktningen och genom antagande af detsamma blir det betydligt bättre än efter nu gällande lag.

Den farhågan, att man skulle helt och hållet öfverlemna åt prestens subjektiva uppfattning att afslå eller medgifva uppläsandet från predikstolen af meddelanden af enskild beskaffenhet, är väl icke så farlig, ty jag tror, att om prest vägrar uppläsa en kungörelse, som annat förståndigt folk, hvars embetsåtgärd saken kan blifva underkastad, icke kan finna otjenlig till innehåll och affattning, så bör det icke vara svårt för en domstol att finna någon lagparagraf, på grund hvaraf presten kan dömas till ansvar för oförstånd eller vårdslöshet i tjensten.

Jag yrkar fortfarande bifall till lagutskottets förslag.

Herr Sjö: Jag finner för min del ingen fara alls att antaga föreliggande lagparagraf, sådan den nu är formulerad. Det skulle sannerligen vara bra besynnerligt, om en prest skulle, på sätt den förste talaren befarade, vägra att uppläsa enskilda kungörelser. Han skulle helt säkert icke allenast göra sig omöjlig i den för-

Om förslag till lag angående kungörelsers uppläsande i kyrka.

(Forts.)

Om förslag till
lag angående
kungörelser
uppläsande
i kyrka.
(Forts.)

samling, der han blifvit satt att verka som prest, utan äfven komma att betraktas som en man, som icke fullgjort sin pligt.

Hvad beträffar den censur, som presten skulle ega rätt att utöfva vid uppläsandet af kungörelserna, anser jag densamma fullt befogad. Om han vore skyldig att uppläsa alla kungörelser, som bures till honom, så skulle han ju vara tvungen att äfven uppläsa meddelanden om, att den eller den i närheten af kyrkan hade försäljning af bränvin eller öl, ja kanske än värre saker än detta.

När dertill kommer, att församlingen eger rätt att besluta i förekommande frågor rörande kungörelser, så tror jag, att allan rättfärdighet är uppfylld, och kan icke finna annat än att presten är skyldig att fullgöra sina förpligtelser, äfven om denna lag antages, liksom han varit hittills.

Jag yrkar därför bifall till lagutskottets förslag.

Herr Nilsson i Skärhus: Jag ber om ursäkt för det jag ännu en gång besvärar kammaren. Men jag skall endast be att få upplysa herr Redelius om att jag mycket väl såg, ock äfven nämnde det, att det stod ordet *prest* i sista momentet då det gälde pröfningsrätten huruvida kungörelse fick uppläsas i kyrka eller icke, men att det deremot icke stod föreskrifvet huruvida det skulle vara presten eller klockaren eller någon annan person, som skulle uppläsa kungörelserna, sedan församlingen beslutit hvilka kungörelser som finge i kyrkan uppläsas. Ingen af herrarna ha ännu på grund af detta framlagda lagförslag visat hvem som är, eller kan blifva, lagligt skyldig till uppläsningen af kungörelser. Det var detta, som föranledde mig att göra den erinran, som jag nyss gjorde.

Herr Hedin: Jag anhåller endast få erinra om, att jag icke har framställt något yrkande om afslag. Jag har endast ansett mig böra opponera mig något mot det i min tanke öfverdrifna beröm, som egnats detta lagförslag.

För öfrigt får jag säga att den sista beskyllning, jag kunnat vänta mig, var den, att *jag* skulle vilja låta folk sitta i kyrkan och frysa.

Om det hade varit mot någon annan ledamot af kammaren, som denna beskyllning rigtats, så hade dertill kunnat förefinnas rimligare anledning.

Den ärade representanten för statskyrkan, som hade ordet för en stund sedan, får jag erinra, att jag alldeles icke sagt att presten skulle vara den ende i församlingen, som förstod att urskilja hvad som vore otjenligt eller icke, men jag påpekade, och jag måste upprepa det, att han är den ende, som har rätt att med verkande kraft *afgöra* den saken; och icke är det heller värdt att komma och säga att, om man blir missnöjd med det sätt, hvarpå presten utöfvar denna sin rättighet, man då kan samman-

kalla en kyrkostämma för att få saken klarerad. Nej, det går icke gent emot denna alldeles tydliga lagtext. Der står nemligen hvad kyrkostämman har att göra angående den saken. Men om nu kyrkostämman beslutat att en enskild kungörelse får uppläsas, så har presten ändock qvar sin absoluta präfningsrätt. Och jag skulle vilja se om någonsin något hofrättsråd i verlden skulle anse sig kunna döma honom för obehörig vägran eller tjensteförsummelse i det fallet.

Om förslag till lag angående kungörelsens uppläsande i kyrka.
(Forts.)

Herr P. G. Petersson i Brystorp: Då denna fråga var före i lagutskottet, så var det icke utan att jag hyste betänkligheter i fråga om kyrkostämmans befogenhet, af det skäl att det i en kyrkostämma ofta är en enda person, som är den afgörande och hvilken således skulle kunna gent emot hela församlingen vilja bestämma utgången af en sådan fråga. Men jag tror dock att man derpå icke bör lägga alltför stor vikt. Under senare tiden har jag på flere ställen sett anordnade stora anslagstaflor, på hvilka kungörelser uppspikas, äfvensom underrättelser och tillkännagifvanden af hvarjehanda slag, som röra kommunen. I 1:a § är det kanske något knapphändigt uttaladt att *presten* skall vara skyldig att uppläsa kungörelser; men det är ju alldeles gifvet att presten har denna skyldighet i fråga om kungörelser. I fråga om enskilda tillkännagifvanden deremot är denna skyldighet icke ovilkorlig. Der står nemligen, att det är *presten* obetaget att *vågra* uppläsning af tillkännagifvande, som i anseende till innehåll eller affattning finnes dertill otjenligt, men det står ej att han skall uppläsa dem.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma och följaktligen förkastande af Kongl. Maj:ts proposition i ämnet; och fann herr talmannen den förra propositionen hafva blifvit besvarad med öfvervägande ja. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller lagutskottets hemställan i utlåtandet n:o 33, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, förkastat Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda proposition.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 125 ja och 77 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 6.

Slutligen föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvärfvande och förlust af medborgarrätt.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *J. A. Sjö* under sex dagar från och med den 6 dennes.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:
statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 31, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

n:o 32, angående disposition af jernväghypoteksfondens be-
hållning;

n:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående för-
skjutande af den väguppskattningsnämnderna tillkommande ersätt-
ning m. m.; och

n:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående af-
söndring af jord från indragna militiebostället Östra Jordal n:o 1,
 $\frac{1}{2}$ mantal, i Göteborgs och Bohus län;

lagutskottets utlåtande n:o 39, i anledning af väckt motion
om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af
föreskriften i 27 § disciplinstadgan för krigsmagten af den 7 ok-
tober 1881 om afsändande af bestraffadt manskap, som tillhör
värfvad trupp, till värfvade arméns disciplinkompani; samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 12,
om ifrågasatt ändring af 12 § af kongl. förordningen angående
förändrade föreskrifter om utmätning för krono- eller kommunal-
utskylder, allmänna afgifter m. m. den 12 juli 1878.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa samman-
träde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bord-
lagda.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens under da-
gens sammanträde fattade beslut; och åtskildes härefter kammarens
ledamöter kl. 10,4 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.